

Economisch-Statistische Berichten

ALGEMEEN WEEKBLAD VOOR HANDEL, NIJVERHEID, FINANCIËN EN VERKEER
UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

24^e JAARGANG

WOENSDAG 19 JULI 1939

No. 1229

COMMISSIE VAN REDACTIE:

P. Liefstinck; N. J. Polak; J. Tinbergen;
H. M. H. A. van der Valk; F. de Vries.

M. F. J. Cool — Secretaris van de Redactie.

Redactie-adres: Pieter de Hoohweg 122, Rotterdam.
Aangeteekende stukken: Bijkantoor Ruigeplootweg.
Telefoon Nr. 35000. Postrekening 8408.

Advertenties voorpagina f 0,50 per regel. Andere pagina's f 0,40 per regel. Plaatsing bij abonnement volgens tarief. Administratie van abonnementen en advertenties: Nijgh & van Ditmar N.V., Uitgevers, Rotterdam, Amsterdam, 's-Gravenhage. Postchèque- en giro-rekening No. 145192.

Abonnementsprijs voor het weekblad franco p. p. in Nederland f 16,—. Abonnementsprijs Economisch-Statistisch Maandbericht f 5,— per jaar. Beide organen samen f 20,— per jaar. Buitenland en Koloniën resp. f 18,—, f 6,— en f 23,— per jaar. Losse nummers 50 cent. Donateurs en leden van het Nederlandsch Economisch Instituut ontvangen het weekblad en het Maandbericht gratis en genieten een reductie op de verdere publicaties.

INHOUD:

Blz.

Enkele actueele middenstandsragen door Prof. Mr. P. Liefstinck	556
De internationale aspecten van het goudprobleem van de Vereenigde Staten door Prof. John T. Madden ..	559
Relatieve achterstand in de welvaart van Nederland? door Dr. J. G. Stridiron	562
Het tiende Congres der Internationale Kamer van Koophandel te Kopenhagen, 26 Juni—1 Juli 1939 II (Slot) door Mr. J. Mikus	564
Recente verschuivingen in den wereldhandel door H. W. Lambers	568
De Rijksmiddelen over Juni	569
AANTEKENINGEN:	
De bewapening ter zee	570
Wijziging van den benzineprijs	571
MAANDOLJFERS:	
Overzicht van den stand van de Rijksmiddelen	572
De zichtbare suikervoorraden in de wereld	573
Statistieken:	
Verkorte opgave der Groothandelsprijzen	573
Geldkoersen-Wisselkoersen-Bankstaten	573, 574

GELD-, KAPITAAL- EN WISSELMARKT.

In de afgelopen week viel er voor het eerst sedert geruimen tijd een duidelijke ontspanning op de wisselmarkt te onderkennen, waartoe de hernieuwde opdracht aan Dr. Colijn tot vorming van een ministerie wel den grootsten stoot heeft gegeven. Men zag hierdoor de kans niet weinig vergroot, dat de heer Colijn ditmaal zou slagen, waardoor de verwachtingen van hen, die het einde van de tot nu toe door de Regeering gevolgde conservatieve politiek reeds in zicht zagen, de bodem werd ingeslagen. Op Donderdag jl. nam de druk op het Guldendevies dan ook aanmerkelijk af, zoodat het Egalisatiefonds de markt rustig aan zichzelf kon overlaten, terwijl de notering op f 1.88 voor Dollars en f 8.80 voor Ponden kwam. Het lijkt dan ook niet waarschijnlijk, dat de Bank, resp. het Egalisatiefonds, in dien omvang goud zal hebben verloren als in de afgelopen weken het geval is geweest. Overigens behoefde men zich om deze verliezen nog allerminst ongerust te maken, aangezien de verplichte metaaldekking nog steeds een zeer aanzienlijk percentage uitmaakt, terwijl men mag aannemen, dat, wanneer de technische positie zoozeer zou verslechteren, dat het dekkingspercentage in de knel zou komen, de nog steeds niet plaats gevonden herwaardeering van den goudvoorraad van de Bank ongetwijfeld een zeer belangrijken steun zou kunnen vormen om dit op te voeren. Het spreekt vanzelf, dat de hoopvollere aspecten met betrekking tot de tweede opdracht aan Dr. Colijn de speculatie tot twijfel brachten, zoodat deze het veiliger vond haar aanzienlijke, tegen den Gulden opgebouwde, posities, af te wikkelen, hetgeen haar, voor zoover deze tegen de zeer hooge agio's voor Termijndollars waren aangegaan, op gevoelige verliezen zal zijn komen te staan. Overigens viel het op, dat de ontspanning op de termijnmarkt niet zoo krachtig was als op de contante markt. Wel daalde het driemaands agio voor Dollars van $\frac{7}{8}$ tot $\frac{5}{8}$, doch reeds op Vrijdag jl. werd alweer, niettegenstaande de contante Dollarkoersen eerder een flauwe tendens aan den dag legde, $\frac{3}{4}$ geboden, zoodat rente-arbitrage vooralsnog zeer attractief blijft. Waar echter geldgevers momenteel vrij terughoudend zijn, kan men waarnemen, dat de affaires op de termijnmarkt betrekkelijk bescheiden in omvang blijven. Een analoge ontwikkeling viel ten aanzien van het Pond waar te nemen; het geringe termijn-agio, hetwelk Termijnponden de vorige week wisten te behalen, ging een oogenblik teloor om daarna opnieuw naar voren te komen.

Analoog met de stemming op de wisselmarkt was de ontwikkeling op de geldmarkt, alwaar de notering voor 3-maands papier terugliep van $\frac{3}{4}$ tot $\frac{1}{2}$ pCt., terwijl het 8-maands papier, dat voorheen 1 pCt. noteerde, tegen $\frac{3}{4}$ pCt. van de hand ging.

ENKELE ACTUEELE MIDDENSTANDS- VRAGEN. 1)

Op het 8ste Christelijk-Sociaal Congres, in 1897 gehouden te Leipzig, heeft de groote leider van de Duitse historische school, Gustav Schmoller, de opmerking gemaakt, dat het beeld der maatschappij in de West-Europeesche cultuurlanden de laatste eeuwen door twee tegengestelde bewegingstendenzen beheerscht wordt.

De eene vloeit voort uit den snellen vooruitgang op technisch en commercieel gebied; zij vormt een voortdurende bedreiging van den ouden middenstand en van de oude aristocratie, omdat zij de strekking heeft een breede arbeidersklasse en een nieuwe aristocratie (van grootondernemers en grootkapitalisten) te scheppen, waartusschen de oude standen, tenzij een tijdige aanpassing plaats vindt, economisch en sociaal op den achtergrond raken.

De andere wortelt in de fysieke, moreele en geestelijke kracht, de toenemende intellectueele ontwikkeling en vakkundigheid van de lagere standen; zij houdt breede middenstandsgroepen intact, roept nieuwe in het leven, die voor een deel uit de arbeidersklasse worden gerecruiteerd; doet naast de oude, nieuwe bedrijfsvormen ontstaan en overbrugt door allerlei overgangsvormen de maatschappelijke tegenstellingen.

In de branding van deze beide historische stroomingen, die elkaar kruisen en op elkaar botsen, bevindt zich bij voortdurende de z.g. zelfstandige middenstand en de problemen, waarmede, in de vorige eeuw vooral de industriele, en in deze eeuw vooral de commercieele middenstand te kampen heeft, ontleenen aan dit krachtendiagram voornamelijk hun inhoud.

Hoog rijst de nood van den zelfstandigen middenstand — het is in dit schema begrijpelijk — vooral in tijden van versnelden technischen en bedrijfseconomischen vooruitgang en heftige conjunctuurbeweging, met name wanneer deze in nederwaartsche richting gaat, en het is dan ook niet verwonderlijk, dat in het tijdvak, dat wij thans beleven, het middenstandsvraagstuk weer een acute phase doormaakt.

Een nadere analyse van het karakter, hetwelk de zelfstandige middenstand thans vertoont en van de maatschappelijke omstandigheden, welke op zijn positie van invloed zijn, kan ons inzicht in dat vraagstuk wellicht iets verhelderen.

Gedifferentieerdheid van den zelfstandigen middenstand.

Ieder, die met het middenstandsvraagstuk in aanraking is gekomen, weet welk een moeilijkheid het baart, indien men dezen stand tracht te omlijnen. Als uitgangspunt voor een karakteriseering van den zelfstandigen middenstand kies ik de definitie, die men vindt in het Handboek voor den Middenstand, waar onder middenstanders wordt verstaan: „de dragers van het ondernemersrisico in het kleinbedrijf op het terrein van handel, nijverheid en verkeer”. Deze omschrijving blijft echter min of meer vaag, zoolang het begrip „kleinbedrijf” niet nader wordt afgebakend. Tusschen de onzelfstandige arbeiders, resp. lagere beambten eenerzijds en de grootondernemers anderzijds liggen zooveel verschillende „standen”, dat een samenvatting daarvan in één begrip mij nauwelijks toelaatbaar voorkomt. Een deskundige als Alfred Meusel, de schrijver van het artikel „Middle Class” in de Encyclopaedia of the Social Sciences, onderscheidt dan ook naast de middenstanders in engeren zin de kapitalistische kleinondernemers, die, wat hun opvattingen van bedrijfsuitoefening en hun maatschappelijke idealen betreft, aan de grootondernemers na verwant zijn. En de heer Van der Linde, de Voorzitter van den Nederlandschen Kruideniersbond, maakt in zijn branche naar de andere zijde de onder-

scheiding tusschen handeldrijvende middenstanders en kleine neringdoenden, van welke laatsten hij zegt, dat hun inkomen gewoonlijk lager is dan dat van een arbeider, en dat zij niet kunnen worden gerekend tot wat men, z.i. terecht, *den* handeldrijvenden middenstand pleegt te noemen²⁾. Het is trouwens bekend, dat vele van deze kleine neringdoenden, ook wat mentaliteit betreft, de arbeidersklasse zeer na staan.

Tusschen arbeiders en grootondernemers op het gebied van handel, nijverheid en verkeer vindt men dus minstens drie middenstandsgroepen: de kleine neringdoenden en eigen-baasjes, de middenstanders in engeren zin en de kapitalistische kleinondernemers. Het karakteristieke van den middenstander in engeren zin ligt dan, naar mijn meening, hierin, dat hij, ondanks de technische en commercieele veranderingen, die zijn bedrijf mogen ondergaan, sterk onder den invloed blijft staan van de vóór-kapitalistische traditie en vasthoudt aan die economische en sociale idealen, waarbij het zich geven aan de eigen zaak en het behoud van een onafhankelijke levenspositie hooger gewaardeerd worden dan winst- en machtsvorming. Deze geestelijke instelling van het bedrijfshoofd, die gepaard gaat met een afkeer van speculatie en het dragen van onnoodige risico's, drukt haar stempel op het eigenlijke middenstandsbedrijf, méér dan het bedrag aan geïnvesteerd kapitaal of het aantal gezellen, resp. bedienden. Deze laatste maatstaven zullen trouwens van bedrijfstak tot bedrijfstak sterk uiteenloopen.

Betekenis der gemaakte onderscheiding.

Ik vestig hierop de aandacht niet zoozeer om der wille van het belang van een zuivere definitie van het begrip „middenstand”, maar omdat ik zoodoende het licht kan doen vallen op een feit, dat voor de beoordeeling van de meer actueele middenstandsvragen van centrale betekenis is te achten, n.l. de horizontaal sterk gedifferentieerde structuur van den modernen zelfstandigen middenstand, het verschijnsel dus, dat wij hier te doen hebben met een aantal maatschappelijke lagen, die sociaal-psychologisch onderling aanmerkelijk verschillen, ofschoon zij economisch gezien geleidelijk in elkaar overgaan. Dit feit is natuurlijk allang bekend, maar ik vraag mij af, of het niet méér nadruk verdient dan er gewoonlijk aan gegeven wordt.

In de eerste plaats is het van belang in verband met de sociale waardeering van het behoud van een zelfstandigen middenstand. Ik stel dit punt uitdrukkelijk voorop, omdat ik het eens ben met diegenen, die van meening zijn, dat bij de beoordeeling der middenstandsvraagstukken aan sociale overwegingen minstens evenveel — zoo niet grotere — betekenis toekomt als aan economische. Onderzoekt men nu de argumenten, die van de zijde van de pleitbezorgers van den middenstand ten betooge van zijn sociale waarde worden aangevoerd, dan mist men daarbij meestal elke differentiatie naar de zoo juist onderscheiden groepen en wordt *het* kleinbedrijf zonder meer gelijk gesteld met den middenstand in engeren zin. Het duidelijkste voorbeeld daarvan is de studie van Dr. Van Beurden in Bouwen en Streven van 10 December 1936³⁾, waarin bovendien de kleine ondernemers bijkans worden geïdentificeerd met de dragers van de meest waardevolle sociale en ethische eigenschappen, welke in onze maatschappij zijn te vinden. Ik wil in dit gezelschap daarop niet te veel bekneibelen, maar toch veroorloof ik mij de vraag te stellen, of dit alles in gelijke mate geldt voor de kapitalistische kleinondernemers, bij wie de typische middenstandseugden meestal geheel ontbreken, en voor de kleine neringdoenden, resp. de eigen-baasjes, die dikwijls sterk proletarisch georiënteerd zijn (waarmede ik geenszins wil hebben gezegd, dat „kapitalis-

²⁾ P. van der Linde, De verhouding tusschen groot- en kleinbedrijf in den levensmiddelenhandel.

³⁾ Dr. J. van Beurden. Wettelijke bescherming van het kleinwinkelbedrijf tegen het grootwinkelbedrijf.

¹⁾ Rede, gehouden op het Congres van den Christelijken Middenstandsbond, 12 Juli 1939.

ten" en „proletariërs" geen eigen deugden bezitten). Ook in middenstandskringen wordt hierover verschillend gedacht, getuige het feit, dat de heer Van der Linde verklaart: „Met het beschermen van deze groep (d.w.z. de kleine neringdoenden, wier aantal hij op 50 pCt. van het totaal aantal kruidenierszaken schat) bewijzen wij de gemeenschap geen dienst." ⁴⁾

In de tweede plaats is de gemaakte onderscheiding van belang in verband met de strategische positie, welke de middenstand bezet. Op sociaal-economisch terrein bezet de middenstand een strategische positie in dezen zin, dat hij een strijd heeft te voeren op twee fronten, nl. eenerzijds tegen den toenemenden druk, die, dank zij kartelleering en vertrusting, door de grootindustrie op hem wordt uitgeoefend, een druk, die zooland niet zijn bestaan dan toch zijn zelfstandigheid in gevaar doet verkeeren; anderzijds tegen de toenemende eischen, welke door de georganiseerde arbeiders op het gebied van loonen en arbeidsvoorwaarden gesteld worden.

In dezen strijd om bestaan en zelfstandigheid, die thans vooral gestreden wordt op het front tegenover de industriele kartels en trusts, staan den zelfstandigen middenstand slechts twee middelen ten dienste: òf krachtige frontvorming zijnerzijds en daarna contractueele regeling van de verhouding tot de industriele formaties, dus het middel van „self help", òf het inroepen van verschillende vormen van ordening van overheidswege, waarbij dan zijn belangen kunnen worden te berde gebracht en verdedigd. Voorwaarde voor een welslagen in beide richtingen is prijsgeven van het economisch individualisme en bereidheid tot samenwerking. Ten opzichte hiervan speelt nu de gedifferentieerde samenstelling van den middenstand een voorname rol.

Bij den middenstand in engeren zin is van ouds — vanuit de gildentraditie — de organische gedachte leyendig gebleven. Nooit heeft hij zich geheel kunnen verzoenen met het economisch individualisme en het dogmatisch geloof in de alleenzalgmakende werking der vrije concurrentie heeft op hem nooit vat gehad. En dit niet alleen omdat zijn belangen zich daartegen verzetten, maar ook, althans bij het beste deel, omdat veel van hetgeen uit de vrije concurrentie noodzakelijk voortvloeit voor hem ethisch en sociaal onaanvaardbaar was. Ook met het beginsel der staatsonthouding op sociaal-economisch gebied heeft hij zich mede om der gerechtigheidswille nooit geheel kunnen vereenigen.

Ditzelfde kan niet worden gezegd van de kapitalistische kleinondernemers. Deze hebben zich veel meer vereenzelvigd met de maatschappelijke en staatkundige ideologie van de grootkapitalisten en grootondernemers. Individualisme en vrije concurrentie vonden bij hen een krachtigen aanhang en de leer van de staatsonthouding ijverige verdedigers. Met de groeiende macht van de trusts en kartels in de grootindustrie zijn de kapitalistische kleinondernemers echter voor een moeilijk dilemma komen te staan. De vrije concurrentie, die zij voorstaan, leidt onvermijdelijk tot de moderne combinatievormen, welke de grootindustrie te zien geeft. Anderzijds vormen deze trusts en kartels voor hen al evenzeer een bedreiging als voor de middenstanders in engeren zin. Het een zonder het ander kunnen zij echter niet krijgen en zoo worstelen zij met een innerlijke tegenstrijdigheid, die nu eens beslist wordt in den zin van een deelneming aan kartelformaties aan hun kant, dan weer in den tegengestelden zin van een verwoeden strijd voor behoud van vrijheid en vrije concurrentie. En evenzoo is het gesteld met hun bereidheid om steun te verleen aan ordeningspogingen van de overheid: in het eene geval daarvoor warm pleitend, in een ander geval zich opzweepend tot fel verzet, openbaren zij een schrijnend conflict in hun ziel tusschen onverzoenbare idealen. De strategische positie van den middenstand, die door de tot hem behoorende groep der

kapitalistische kleinondernemers in den strijd tegen een te grooten druk van de zijde van trusts en kartels en voor een goede bedrijfsordening zeer versterkt zou kunnen worden, wordt door deze tweeslachtige houding noodeloos verzwakt.

Iets dergelijks kan worden gezegd met betrekking tot de kleine neringdoenden en de eigen-baasjes. Zijn de kapitalistische kleinondernemers aan de middenstandstraditie ontgroeid, de hier bedoelde groep — meestal opgekomen uit de arbeiderskringen — staat daar nog vreemd en onwennig tegenover. Ook zij vormen in den strijd tegen kapitalistische overmacht en gezonde ordeningspogingen allerminst een versterking, omdat zij voor het behoud van hun eigen wankel bestaan tot vrijbuitery worden gedwongen. In de beslotenheid van het middenstandsfront zijn zij zwakke plekken.

Dit brengt mij vanzelf tot de derde reden, waarom ik meen, dat de horizontale onderscheiding in den middenstand, die ik maakte, voor een bespreking van actueele vraagstukken van beteekenis is. Ik acht haar nl. in de derde plaats van belang in verband met de bijzondere moeilijkheden, welke uit de bestaande differentiatie voortvloeien voor een goede middenstandspolitiek. Onder een goede middenstandspolitiek versta ik nl. een zoodanige, die niet alleen voor de gevestigde middenstanders de onder gegeven omstandigheden zoo gunstig mogelijke bestaansvoorwaarden schept, maar een, die tevens de mogelijkheid van een voortdurend opstijgen van de lagere naar de hoogere standen niet alleen open laat, maar dit opstijgen als het kan bevordert. De mogelijkheid om op te klimmen is niet alleen prikkelend voor de persoonlijke energie en weldadig vanuit het oogpunt van maatschappelijke groei en vernieuwing, ik zie haar ook als een eisch van sociale gerechtigheid, die op dit punt privileges bezwaarlijk toelaat.

De moeilijkheid nu, die voor een middenstandspolitiek, welke dit hoofdbeginsel in acht neemt, voortvloeit uit het bestaan der verschillende middenstandsgroepen, komt hierop neer, dat de maatregelen, die de Overheid ten gunste van den middenstand neemt, niet een eenzijdig voordeel mogen beteekenen voor één dier groepen ten koste van de andere. Bijzondere steun echter aan de kleine neringdoenden kan vooral in een overbezet bedrijf aan den middenstand in engeren zin ernstige schade berokkenen. Anderzijds zal bescherming van deze laatste groep door vestigings- of uitbreidingsverboden de mogelijkheid tot sociale opdrift blokkeeren ten dètrimente van de onderste groep. Overeenkomstige moeilijkheden doen zich voor bij het algemeen verbindend verklaren van ondernemersovereenkomsten in de industrie, alsmede bij de toepassing van de Industrie-Vestigingswet, maar dáár zijn de practische bezwaren geringer. Omdat het terrein overzichtelijker is, zijn speciale toewijzingen gemakkelijker te verleenen en weegt het sociale argument minder zwaar. Ik meen dan ook, dat het is toe te juichen, dat de Vestigingswet-Kleinbedrijf zich beperkt tot het openen van de mogelijkheid tot het stellen van minimumeischen van credietwaardigheid, handelskennis en vakbekwaamheid, en het behoefte-element in deze wet geen plaats heeft gekregen. Door het stellen van minimumeischen wordt in ieder geval de toevloed gebreideld, beunhazerij in sterke mate beperkt en de zoo gewenschte verheffing van den middenstand op gelukkige wijze bevorderd, zonder den toegang te sluiten.

Bij den overgang van het middenstandsbedrijf in engeren zin naar de kapitalistische kleinonderneming en verder naar de grootonderneming kunnen overeenkomstige maatregelen worden gemist, omdat daarbij in veel sterkere mate de natuurlijke selectie als rem optreedt. Hiermede wil ik echter niet hebben gezegd, dat een overwoekering van het kleinbedrijf door het grootbedrijf daar, waar zulks dreigt te geschieden, nooit eenigerlei correctie behoeft. Ik laat dit punt echter nog even rusten om er nader op terug te komen.

⁴⁾ P. van der Linde, t.a.p.

Moeilijke omstandigheden.

Heb ik in het voorafgaande gepoogd een, naar het mij voorkomt, zeer belangrijken, doch in de recente discussie dikwijls veronachtzaamden karaktertrek van den middenstand scherp te belichten, nl. de horizontale gedifferentieerdheid en de gevolgen, die daaruit voortvloeien voor de waardeering van het behoud van den middenstand, voor zijn strategische positie en voor een middenstandspolitiek, die aan de zoo gewenschte gelegenheid tot sociale opdrift recht doet wedervaren, thans moge ik iets nader stilstaan bij de omstandigheden, die momenteel op de positie van den middenstand van overwegenden invloed zijn.

Ik noem dan allereerst de laagconjunctuur, waarin het Nederlandsch economisch leven thans reeds bijna tien jaren verkeert. Het is onvermijdelijk, dat de middenstand daardoor ernstig moest worden getroffen. De koopkracht van groote kringen der bevolking is in die jaren belangrijk achteruitgegaan. Niet de totale omgezette hoeveelheden hebben hiervan het meest geleden, wel echter de waarde-omzet. Naast eenige inzinking van den afzet had een sterke verschuiving van het verbruik plaats naar goedkoopere artikelen. Voor het middenstandsbedrijf, en hier denk ik vooral aan den handeldrijvenden middenstand, beteekende dit het intreden van een ernstige wanverhouding tusschen waarde-omzet en kosten. Want van een evenredige kostenverlaging kon in het middenstandsbedrijf, met zijn vele vaste kosten, in het algemeen geen sprake zijn. Voegt men hierbij het herhaaldelijk geleden verlies op voorraden in den tijd der scherpe prijsdaling, het veelvuldig voorkomen van wanbetaling onder de afnemers en een dikwijls excessieve uitbreiding van het consumentenediet, dan is het niet verwonderlijk, dat de winstgevendheid van vele middenstandszaken catastrophaal heeft geleden. Een verder gevolg hiervan was, dat de kapitaalvorming, noodig voor de aanpassing van de bedrijven aan den technischen en commercieelen vooruitgang, meestal ver bij de behoefte ten achter bleef, waardoor hun concurrentiepositie tegenover telkens opkomende nieuwe zaken en vooral tegenover het groot-winkelbedrijf, dat een veel grootere kapitaalcracht bezit, uiteraard zeer verzwakt werd. Ik hecht aan dit laatste punt bijzondere waarde, omdat het mij wil voorkomen, dat in de discussie over de verhouding tusschen groot- en klein-winkelbedrijf velen geneigd zijn dat brandende vraagstuk voornamelijk te zien als een structuurprobleem⁵⁾. Ik erken uitdrukkelijk, dat het dit ook voor een groot deel is, maar zulks neemt niet weg, dat de conjuncturele omstandigheden van de laatste tien jaren de zwakte van het kleinwinkelbedrijf tegenover het grootbedrijf aanmerkelijk geaccentueerd hebben, niet het minst wegens het onvermogen van het eerste om het kapitaal te vormen, dat voor een aanpassing noodig is.

In de tweede plaats noem ik den verzwaarden druk, — ik vermeldde hem reeds eerder —, die door de grootindustrie uitgeoefend wordt op de middenstandsbetriebe, die haar producten verwerken of verhandelen. De concentratie in de groot-industrie heeft de meest kleine afnemers in een zwakkere en afhankelijke positie gedrongen en door de trust- en kartelvorming is deze afhankelijkheid nog versterkt. „Tevens wist de industrie zich rechtstreeks tot den consument te wenden, hetzij door eigen distributieorganen op te richten, hetzij door middel van reclame en merkartikelen, waarbij de verdeeling der goederen wel aan afzonderlijke instanties werd overgelaten, doch waarbij deze geheel aan den leiband van de industriele grootmacht werden gelegd.”⁶⁾

Uit de practijk van de toepassing der Ondernemers-overeenkomsten-Wet is het mij bekend, dat in de eerste jaren na de depressie de rollen somtijds omgekeerd waren. Door het plotseling verlies van export

⁵⁾ Vgl. Prof. Dr. M. J. H. Cobbenhagen versus Prof. Dr. G. M. Verrijn Stuart in *Economie*, Juni 1939.

⁶⁾ Prof. Dr. J. E. de Quay, *De bescherming van het zelfstandig kleinbedrijf in den detailhandel*.

en de verscherpte onderlinge concurrentie op de binnenlandsche markt, verleenden fabrikanten, met name uit niet-gekartelleerde bedrijfstakken, om toch maar afzet te vinden, menigmaal zeer belangrijke concessies op het gebied van prijzen, kortingen, cadeaux en credieten aan hun afnemers. Maar meestal hebben zij spoedig het geëigende middel gevonden, de ondernemersconventie, om het verstoorde evenwicht in de balans te herstellen of weer naar de andere zijde te doen overslaan. In het algemeen staat de handel, tenzij behoorlijk georganiseerd in afnemerskartels of inkoopcombinaties, hierbij op den duur in het nadeel en vooral in een tijd van verminderde koopkracht is het zeer twijfelachtig, of hij er zijnerzijds in slagen zal den druk, die op hem uitgeoefend wordt, af te wentelen op de consumenten.

In de derde plaats wijs ik op den zeer verscherpten concurrentiestrijd tusschen de middenstandszaken onderling en, met name in den detailhandel, tusschen het klein- en grootbedrijf. De verscherpte onderlinge concurrentie houdt eenerzijds met de verminderde koopkracht verband, anderzijds is zij vooral het gevolg van de voortdurende nieuwe vestiging, welke gedurende de laatste 10 à 15 jaren heeft plaats gehad. De achtergrond daarvan wordt gevormd door het feit, dat het middenstandsbedrijf tengevolge van technische en commercieele veranderingen gemakkelijker toegankelijk geworden is⁷⁾ en daardoor, mede onder invloed van de depressie, een stroom van nieuwkomers ontvangen heeft, die zich dikwijls met weinig scrupuleuze verkoopmethoden een debiet hebben getracht te verwerven ten koste van bestaande zaken. De ruineuze gevolgen van een dergelijken niets ontzienden debietshonger van nieuwe vestigingen vindt men nergens duidelijker geïllustreerd dan in het Amsterdamsche broodbakkerijbedrijf, waarvoor kort geleden eenige regelingen getroffen zijn.

De verhouding tusschen groot- en kleinwinkelbedrijf.

In verscherpte mate doet zich den laatsten tijd in den middenstand de concurrentie gevoelen van de kapitalistische grootbedrijven in den detailhandel (de warenhuizen, de grootfiliaalondernemingen, de eenheidsprijzondernemingen en de tot grootonderneming uitgegroeide speciaalzaak). Deze verscherpen de concurrentie in tweeërlei opzicht. In de eerste plaats trekken zij een gedeelte van den omzet tot zich en in de tweede plaats bedienen zij zich van handelsmethoden, die door het kleinbedrijf of in het geheel niet of slechts ten deele, maar dan met groote kosten en inspanning, na te volgen zijn.

Na bestudeering van de uitvoerige litteratuur, die over dit onderwerp is verschenen⁸⁾, ben ik tot de conclusie gekomen, dat zich ten aanzien van de verschillende vormen van grootbedrijf en het middenstandsbedrijf in den detailhandel een duidelijke scheidingslijn tusschen de speciale functies, waarvoor ieder zich het beste leent, nog niet trekken laat. Alles is nog in beweging. De concentratie van de massale behoeftenbevrediging bij de warenhuizen; de op gedecentraliseerden afzet ingestelde grootfiliaalondernemingen, de eenheidsprijzwinkels, die uit allerlei warengroepen de meest gangbare massa-artikelen met een snellen omzet vereenigen, de van de ruimste assortimenten rijk voorziene speciaalzaak, — zij alle stellen het middenstandsbedrijf in den detailhandel met zijn onderwetsche organisatie en techniek voor zware aanpassingsproblemen, die het niet te besparen zijn. Niets wijst er daarentegen op, dat voor het middenstandsbedrijf geen eigen plaats en taak meer zou zijn weggelegd, als de verhoudingen zich gaan consolideeren.

⁷⁾ Vgl. Dr. E. J. Tobi, *Groot- en kleinbedrijf in den detailhandel*.

⁸⁾ Vgl. de Memoranda van Prof. Dr. G. M. Verrijn Stuart, Prof. Mr. P. S. Gerbrandy en Prof. Dr. Cassianus Hentzen, geschreven op verzoek van den Raad voor het Grootwinkelbedrijf in Nederland.

Het is evenwel de vraag, of men dit consolidatieproces aan de vrije ontwikkeling kan en mag overlaten, wegens het gevaar van te groote vernietiging van geestelijke en materiele waarden, nu het middenstandsbedrijf door de langdurige depressie, den druk van de georganiseerde grootindustrie en de scherpe onderlinge concurrentie in een verzwakten toestand verkeert, waarin het eigenlijk de middelen ontbreekt om zich technisch-organisatorisch aan te passen. Ik ben geneigd, uit overwegingen van sociale rechtvaardigheid, op deze vraag ontkennend te antwoorden. Ik geloof *niet*, dat men onder deze omstandigheden het aan den gang der dingen *mag* overlaten. Mijn slotsom luidt dan ook aldus: tijdelijke, wettelijke beperking van uitbreiding van de voor den middenstand meest schadelijke vormen van grootwinkelbedrijf en verbod van enkele sociaal onaanvaardbare concurrentiemethoden. Tot deze algemeene richtlijnen moet ik mij beperken, omdat mij de detailkennis ontbreekt om een en ander nader te precisieren. Is men het over het beginsel eens, dan kan men het aan de ter zake deskundigen overlaten de juiste grenzen, die hier getrokken moeten worden, te vinden. Hoe dit zij, een wettelijke regeling acht ik onmisbaar, want t.a.v. dit probleem kan „self-help” geen oplossing brengen.

Maar ongeacht of deze hulp verleend wordt, zal de middenstand de vervulling van zijn taak op economisch en sociaal terrein met inspanning van al zijn krachten moeten trachten te verbeteren. Economisch door interne saneering, sociaal door zijn beroep te vervullen in dienst van de gansche volksgemeenschap. Conservatisme en zelfgenoegzaamheid zullen moeten worden uitgebannen. Hier zij nog eens herinnerd aan de opmerking van Gustav Schmoller, die ik in den aanvang citeerde, nl. dat het meer nog dan economische, fysieke, zedelijke en geestelijke krachten zijn geweest, die ondanks de technische omwentelingen der laatste eeuwen, breede middenstandsgroepen intact hebben gehouden en nieuwe in het leven hebben geroepen. Een ieder is mede de drager dier historische erfenis. Het is vooral in dezen tijd, dat die levenversterkende en levenwekkende krachten tot ontplooiing moeten komen. Niet alleen omdat de tijden zwaar zijn voor het grootste deel van ons volk, maar omdat in deze generatie aan de fundamenten moet worden gebouwd van een nieuwe maatschappelijke orde, waarin naast een hogere economische doelmatigheid, meer sociale gerechtigheid dient te worden gevonden. De christelijke gedachte van organische samenwerking en saamhoorigheid is van ouds bekend. Het is een talent allen toevertrouwd. Moge het een ieder gegeven zijn de kracht dier gedachte te vermenigvuldigen en haar op zoodanige wijze uit te dragen, ook buiten den kring van zijn eigen stand, dat zij algemeen tot gelding kome en de maatschappelijke verhoudingen als een zuurdeesem doordringe.

Dan is een ieders bijdrage aan den opbouw van een nieuwe gemeenschap groot. LIEFTINCK.

DE INTERNATIONALE ASPECTEN VAN HET GOUDPROBLEEM VAN DE VEREENIGDE STATEN. ¹⁾

Aan het eind van 1939 bedroeg de totale monetaire goudvoorraad van de Ver. Staten ongeveer \$16 milliard, dat is ongeveer 64 pCt. van de totale zichtbare goudreserves, welke in handen waren van de centrale banken. De goudkwestie heeft onze regeerings- en bankautoriteiten gedurende de laatste jaren bezig

¹⁾ Dit artikel is een vertaling van de voordracht, gehouden door Prof. J. T. Madden, Dean van de School of Commerce van New-York University, in den Zomercursus te Leiden, georganiseerd door samenwerking van de gezamenlijke Nederlandsche Universiteiten en hogescholen van 13 tot 26 Juli 1939.

gehouden en elke nieuwe goudstroom in onze richting deed een niet geringe bezorgdheid ontstaan. Sommigen stellen de vraag, waarom de schatkist zou doorgaan met het aankopen van goud, dat met groote moeite aan de aarde onttrokken is, alleen maar om het onmiddellijk na aankomst weer in kelders te bergen.

In verband met deze vraag rijzen andere: waarom moeten wij de volmachten van den President om den Dollar te devalueeren verlengen boven den termijn, gesteld in de oorspronkelijke wet? Beteekent het voortzetten van deze volmachten een ondermijning van het vertrouwen? Enkele onzer economen zijn thans geheel in verwarring, omdat zij vol vertrouwen voorspellingen hebben gedaan over een hevige niet te beheerschen inflatie, welke echter is uitgebleven. Anderen zijn er, die gelooven, dat wij afstand doen van onze goede fondsen of rechten op Amerikaansche aandeelen in ruil voor geel metaal, dat tenslotte geheel buiten gebruik zou raken of in elk geval veel minder waarde zou krijgen.

Oorzaken van den goudstroom naar de Ver. Staten.

Laten wij in de eerste plaats de houdbaarheid van een foutieve, maar niettemin algemeen heerschende, opvatting nagaan, nl. dat goud alleen naar de Ver. Staten vloeit, omdat de prijs van het goud daar hooger is dan elders en omdat de Ver. Staten de eenige groote natie zijn, waar de prijs gefixeerd is. Goud vloeit naar de Ver. Staten nl. om drie redenen:

1. de gunstige handelsbalans,
2. repatriëering van Amerikaansch kapitaal,
3. de vlucht van kapitaal vanuit Europa.

Wanneer wij deze drie punten in bovengenoemde volgorde beziën, blijkt, dat van het begin van 1934 tot het eind van 1938 de Ver. Staten een uitvoersurplus hadden van \$ 2.1 milliard. Daarenboven was het bedrag aan uitgaven door toeristen en geldzendingen door emigranten in deze periode betrekkelijk klein. Door buitenlandsche leeningen ontbraken, konden buitenlanders dit surplus slechts betalen door goudzendingen. Volgens een recente schatting van de autoriteiten van het Federal Reserve System, komt van den totalen goudstroom naar de Ver. Staten, welke \$ 7 milliard bedroeg, \$ 2.1 milliard voor rekening van dit uitvoersurplus.

Goud kwam naar de Ver. Staten door de repatriëering van Amerikaansch kapitaal. Vele Amerikanen liquideerden hun buitenlandsche beleggingen tegen elken prijs en verkochten een deel van hun directe beleggingen vanwege den onzekeren politieken toestand in Europa.

De derde factor was vanzelfsprekend de kapitaalvlucht uit Europa. Algemeen gelooft men in bijna alle Europeesche landen, dat de Ver. Staten de veiligste bewaarplaats zijn in de wereld. De Europeanen, die hun kapitaal naar de Ver. Staten overbrengen, hebben kennelijk niet denzelfden twijfel als vele Amerikaansche burgers aangaande de gevolgen van de geweldige begrotingstekorten van de Federale Regeering, noch worden zij afgeschrikt door het gewoon lage rendement op staatsobligaties. En waarschijnlijk zullen de meesten van ons het er over eens zijn, dat, gezien de onzekere politieke toestanden in Europa, de Ver. Staten met hun uitgebreide natuurlijke hulpbronnen een veel veiliger toevluchtsoord voor kapitaal vormen dan eenig ander land.

Deze drie factoren zijn het goud, die hoofdzakelijk bijgedragen hebben tot den geweldigen goudstroom naar de Ver. Staten, en zolang deze krachten in werking zijn — een verandering in de omstandigheden is momenteel bezwaarlijk aan te nemen — kan men verwachten, dat de goudstroom zal aanhouden.

Redenen van het aanhouden van den goudstroom.

Het zal nu noodig zijn na te gaan, welke redenen aangevoerd kunnen worden voor de opvatting, dat de goudstroom voortgang zal vinden. In de eerste plaats is het niet waarschijnlijk, dat de handels-

balans der Ver. Staten in de nabije toekomst veranderen zal, in het bijzonder nu zoovele landen bezig zijn met bewapeningsprogramma's. Een aanzienlijk deel van het nationale inkomen wordt in vele Europeesche landen aan de militaire uitgaven geofferd. De staal-, ijzer- en aanverwante industrieën werken op volle kracht en het is dikwijls onmogelijk buitenlandsche orders te aanvaarden. Dit geldt voor consumptie-artikelen zoowel als voor kapitaalgoederen. Het is daarom niet onwaarschijnlijk, dat vele Europeesche alsook overzeesche landen meer en meer in de Ver. Staten goederen zullen aankopen, welke zij niet in hun vroegere markten kunnen verkrijgen.

In de tweede plaats schijnt de liquidatie van Amerikaanse buitenlandsche beleggingen naar haar eind te loopen. Zooals gezegd, namen de Amerikaanse beleggingen in buitenlandsche fondsen gedurende de laatste jaren aanzienlijk af. Daarenboven is een verdergaande liquidatie in vele gevallen nutteloos, in het bijzonder in die landen, welke een star deviezensysteem hebben ingevoerd, daar de opbrengst van dergelijke verkoopen niet in Amerikaanse dollars getransfereerd kan worden. Als bron voor den goudtoevloed zal deze factor in de toekomst een veel minder belangrijke rol spelen.

Tenslotte is de verwachting gewettigd, dat de kapitaalvlucht naar Amerika niet een dergelijken omvang zal vertoonen als tot dusverre. In de eerste plaats hebben verschillende landen maatregelen genomen om een verdergaande overbrenging van kapitaal naar de Ver. Staten te voorkomen. Een aanzienlijk deel van de buitenlandsche beleggingen, welke in Engeland aangehouden werden, is reeds naar de Ver. Staten overgebracht. Daarenboven kan men verwachten, dat, indien de kapitaalvlucht wederom groote afmetingen zou aannemen, andere landen in navolging van Engeland eveneens maatregelen zouden nemen om de afvloeiing van kapitaal naar de Ver. Staten te vertragen. Zoolang de politieke horizon bewolkt blijft en zoolang de oorlogsdreiging over Europa hangt, zal er altijd Europeesch kapitaal naar de Ver. Staten overgebracht worden, op welke wijze dan ook.

Maar er is nog een factor in de goudbeweging, die in dit verband niet over het hoofd gezien mag worden. De wereldgoudproductie nam de laatste jaren geweldig toe.

De waarde van het goud, dat over de geheele wereld werd voortgebracht in 1938, was ongeveer \$1.2 milliard, terwijl een verdere stijging in de volgende jaren te verwachten valt. De scherpe stijging in den goudprijs ging niet vergezeld van een stijging in de goederenprijzen, noch leidde zij tot een stijging in de productiekosten van het gele metaal. Er is een redelijke verwachting, dat op zijn minst een aanzienlijk deel van het nieuw-gewonnen goud naar de Ver. Staten zal komen. Om deze redenen moet worden aangenomen, dat de goudstroom naar de Ver. Staten aanzienlijk zal zijn, hoewel niet zoo groot als in de laatste twee jaren.

Gevolgen van den enormen goudvoorraad.

Wij richten nu onze aandacht op het gebruik, dat de Ver. Staten van dit goud gemaakt hebben. De geweldige goudtoevloeiing had een sterken invloed op de geldmarkt. De nooit te voren aanschouwde laagte der geldrente, welke in de Ver. Staten heerscht, is in de eerste plaats een gevolg van den goudstroom, zooals blijkt uit nevenstaande tabel.

Indien het goud, dat naar de Ver. Staten komt, niet gesteriliseerd wordt door het Federal Reserve System of door de schatkist, leidt het tot het scheid van deposito's, zoowel als van „reserves”. Het gevolg van den goudstroom was „excess reserves” van meer dan \$4 milliard. Deze „excess reserves” vertegenwoordigen braakliggende fondsen der banken, op grond waarvan een crediet-expansie ten bedrage van ongeveer \$20 milliard kan plaats vinden. De

	Netto goudinvoer	Monetaire goudvoorraad	Goudcertif. bij de Fed. Res. Banks ¹⁾	„Reserves” der Member Banks ²⁾
		In miljoenen Dollars		
1934	1.132	8.238	5.124	5.037
1935	1.739	10.125	7.553	5.716
1936	1.117	11.258	8.852	6.665
1937	1.585	12.760	9.120	6.879
1938	1.974	14.512	11.788	8.745

¹⁾ Cijfers per eind December. ²⁾ Daggemiddelde over December.

monetaire autoriteiten van de Ver. Staten zijn klaarblijkelijk bezorgd over deze mogelijkheid, maar bij nadere beschouwing krijgt men den indruk, dat elk voorgesteld middel erger is dan de kwaal. Daarenboven heeft het Federal Reserve System naast deze \$4 milliard surplusreserves \$2.5 milliard gesteriliseerd door de verhooging van de dekkingspercentages. Daarbij moeten nog gevoegd worden \$2.5 milliard van de schatkist, waaronder het goudbezit van het stabilisatiefonds valt, dat tot op heden nog niet in den credietstroom is opgenomen.

De unieke goudstroom naar de Vereenigde Staten en de schepping der „excess reserves” gingen vergezeld van groote begrotingstekorten, welke voor een groot deel gefinancierd werden door den verkoop van obligaties aan de banken, die op haar beurt deposito's schiepen. De groote omvang der deposito's, het geweldige bedrag aan braakliggend kapitaal in handen der banken en de vooruitzichten van voortgezette tekorten vormen tezamen een bedreiging met inflatie.

Deze inflatiedreiging is daarom des te ernstiger, doordat de beheersching van de geldmarkt door de monetaire autoriteiten, in het bijzonder door het aantrekken der geldrente, voor een groot deel verloren is gegaan. Het is onder deze omstandigheden niet verwonderlijk te zien, dat de monetaire autoriteiten zoowel als de zaken- en wetenschappelijke wereld een groot deel van haar aandacht gewijd hebben aan het probleem, hoe goudtoevoer naar de Vereenigde Staten te voorkomen. Een zorgvuldige analyse immers zal duidelijk maken, dat de Vereenigde Staten niets kunnen doen om den goudtoevoer te voorkomen, zonder dat zij tezelfder tijd de internationale waarde van den Dollar in belangrijke mate doen stijgen. Laat ons thans eenige suggesties bezien, welke in verband met het belemmeren van den goudstroom ter tafel zijn gebracht.

Mogelijkheden voor een oplossing.

Het voorstel van een goudembargo is dikwijls gedaan. Zulk een wet zou klaarblijkelijk automatisch den toevloed van goud naar de Vereenigde Staten beëindigen, maar de gevolgen zouden niet beperkt blijven binnen onze grenzen. Het invoeren van een goudembargo door de Vereenigde Staten zou in waarheid de demonetiseering van het goud beteekenen, en de uitwerking op de goud- en wisselmarkten zou fataal zijn. De goudprijs zou ineenstorten en de Vereenigde Staten, de grootste goudbezitters, zouden een zwaar verlies lijden, indien zij trachtten een deel van den goudvoorraad aan het buitenland te verkoopen.

In feite zou een embargo de vraag naar Dollars niet verminderen en aangezien deze vraag niet langer bevredigd zou kunnen worden door goudverschepingen, zou de Dollarkoers stijgen. De regering is tegen een dergelijk plan, daar zij vreest, dat het den Amerikaanschen uitvoer zou belemmeren. Dit is een van de voornaamste redenen, waarom de regering niet alleen gehecht is aan het behoud der Dollarvolmachten, maar ook aan de handhaving van het stabilisatiefonds.

Een goudembargo in de Vereenigde Staten is alleen mogelijk in geval van oorlog. Maar ingeval van oorlog zouden vele oorlogvoerende Staten, in het bijzonder de Westersche democratieën, gedwongen zijn

grote hoeveelheden goederen in de Vereenigde Staten te koop. Aangezien leeningen verboden zijn door de Johnson Act en de Neutraliteitswet, zouden zij verplicht zijn de gekochte goederen in goud te betalen. In geval van oorlog echter zou de kwestie van de internationale concurrentie geen rol spelen bij de stijging van den Dollarkoers, daar de meeste industriële landen hun werkkrachten noodig zouden hebben voor de oorlogsindustrie en concurrentie onmogelijk zou worden.

Van andere zijde is geopperd, dat de Vereenigde Staten een belasting zouden heffen op buitenlandse bezittingen van Amerikaansche effecten evenals op buitenlandse bankrekeningen. Deze suggestie is niet practisch uitvoerbaar, daar zij onmiddellijk zou leiden tot vergeldingsmaatregelen in andere landen. Uit bovenstaande analyse volgt, dat de Vereenigde Staten weinig kunnen doen tegen den goudstroom zonder den Dollarkoers op te drijven of maatregelen ter compensatie van andere zijde te veroorzaken; hiervan zou niemand voordeel trekken.

Velen in de Vereenigde Staten zoowel als overzee, die zich met het goudprobleem bezighielden, stellen zich voor, dat de eenige oplossing gelegen is in het verleenen van buitenlandse leeningen of in z.g. directe of ondernemersinvesteeringen in het buitenland. Amerika wordt er vaak van beschuldigd niet bereid te zijn kapitaal in het buitenland uit te zetten.

Bij een bestudeering van het probleem der buitenlandse beleggingen blijkt, dat de reden waarom de Amerikanen afzien van buitenlandse credieten niet hun vrees voor risico's is, maar de behandeling, die de Amerikaansche belegger in het buitenland onderhouden heeft. Tegen het eind van 1938 bleef de rentebetaling op 40 pCt. der Amerikaansche buitenlandse fondsen in gebreke.

Dit in gebreke blijven kon in de periode 1931-'33 in vele gevallen gerechtvaardigd worden, maar in de gunstiger periode van 1934-'37 hebben slechts weinig landen een poging gedaan hun schulden in het reine te brengen of althans tot een accoord met de Amerikaansche crediteuren te komen. Dit geldt zoowel voor Europeesche als voor Zuid-Amerikaansche landen. Bovendien zijn de Amerikanen niet gelukkig geweest met hun z.g. directe investeeringen in het buitenland. In sommige landen maken de starre deviezenbepalingen het genot van het inkomen uit beleggingen onbereikbaar; andere landen hebben Amerikaansche bezittingen kortweg geconfisqueerd, terwijl een derde groep nog met confiscatie dreigt. Onder deze omstandigheden kan men het de Amerikanen niet euvel duiden, dat zij nog liever hun kapitaal braak laten liggen in het binnenland dan het in het buitenland in de waagschaal te stellen.

Maar in de eerste plaats mag niet over het hoofd gezien worden, dat, terwijl de Vereenigde Staten in een zeer gunstige positie zijn om geld ter beschikking te stellen, zij anderzijds moeilijkheden hebben met het in ontvangst nemen van betalingen. Het economisch leven der Vereenigde Staten toont een hooge mate van differentiatie. Niet alleen vormen zij een grooten landbouwstaat, maar daarnaast zijn zij de leidende industriële natie der wereld. Met uitzondering van een gering aantal grondstoffen zijn de Vereenigde Staten vrijwel in staat zichzelf te voorzien.

Deze omstandigheid heeft een begrijpelijke uitwerking op de eenig duurzame betalingsmogelijkheid, n.l. invoeroverschot van goederen. Het is echter niet uitgesloten, dat de Amerikaansche invoer in belangrijke mate toe zal nemen. Een ontleding der invoercijfers toont n.l. aan, dat de Amerikaansche invoer zich in sterke mate parallel beweegt met den stand der bedrijvigheid. Van 1930 af is de bedrijvigheid in de Vereenigde Staten beneden het normale peil gebleven; zoodra echter het vertrouwen in de Vereenigde Staten zelf hersteld zal zijn, kan een herleving in de industrie van kapitaalgoederen niet uitblijven; het nood-

zakelijke gevolg hiervan zal een verhooging van den invoer zijn. Dit is echter een toekomstbeeld.

Wanneer wij de toekomst van het goud bezien, moeten wij ons realiseeren, dat op het oogenblik de wereld, met de Vereenigde Staten als eenige groote uitzondering, den gouden standaard verlaten heeft. In dit opzicht gelijkt de situatie op dien onmiddellijk volgend op den wereldoorlog; het verschil springt echter in het oog. Te dien tijde was het directe verlangen van alle leidende persoonlijkheden gericht op een terugkeer naar het goud. Op het oogenblik is het een groote vraag, of een werkelijke bereidheid tot een herstel van den gouden standaard, speciaal bij het Sterlingblok, bestaat.

Toekomst van het goud.

Hoe staat het dan met de toekomst van het goud? Naar mijn meening zal deze voor een zeer groot deel afhangen van de ontwikkeling der politieke omstandigheden van Europa. Zou een politiek van „appeasement” succes hebben, dan is een herleving van den gouden standaard niet uitgesloten, hoewel zelfs in dit geval twijfel mogelijk is, of de totalitaire staten hun deviezencontrole over alle internationale transacties zouden willen opgeven, daar het opheffen van een dergelijke controle in belangrijke mate de beheersching van het interne economische leven zou verzwakken. Maar zelfs als men dit in het oog houdt, is er een kans op herstel van den gouden standaard, indien een periode van werkelijken vrede tot stand gebracht zou kunnen worden. Het probleem, aan welks oplossing men zich thans zou moeten wijden, ware de vermindering van de goudproductie. Dit echter is bij samenwerking der groote landen geen onoplosbaar probleem.

Geheel verschillend echter wordt de toestand, indien Europa wederom in een oorlog geraakt; naar alle waarschijnlijkheid zou dit leiden tot een bijna volledige beheersching van het bedrijfsleven door de Regeering. Onafhankelijk van den uitslag van den oorlog zullen alle belligerenten bankroet gaan. Het is natuurlijk buitengemeen moeilijk zich voor te stellen, hoe onder deze omstandigheden de economische- en sociale structuur der verschillende landen zou zijn. Naar alle waarschijnlijkheid zou het resultaat zijn, dat de internationale handel volkomen onder leiding van de Regeering gebracht werd, terwijl een stelsel van clearingverdragen over de geheele wereld tot stand zou komen. Onder deze omstandigheden zou het goud zeker zijn traditioneele rol niet meer spelen en de mogelijkheid van demonetiseering is dan niet gering. Doch de gevolgen van een oorlog zullen zoodanig zijn, dat het goudprobleem dan niet meer tot de wereldproblemen van beteekenis behoeft te worden gerekend.

Conclusie.

Het goudprobleem is nauw verbonden met de politieke situatie in Europa en in de wereld als geheel. Opheffing der politieke spanningen kan zeer goed leiden tot een herstel in eenigerlei vorm van den gouden standaard. Deze heeft een zeer belangrijke rol gespeeld in den internationalen ruil en tot nu toe heeft men geen beter werkend vervangingsmiddel gevonden. Onder deze gelukkige omstandigheden zou bovendien een herverdeling van de goudvoorraden door middel van buitenlandse credieten niet tot de onmogelijkheden behooren. Daarbij is het mogelijk, dat de Vereenigde Staten opnieuw gouden munten in circulatie zouden brengen, hetgeen de hoeveelheid goud in handen der Overheid zou verminderen.

Blijft de huidige situatie in Europa echter bestaan, dan geldt deze verwachting vanzelfsprekend niet. Onder de huidige politieke omstandigheden kan de eenige belangrijke functie, welke voor het goud weggelegd is, slechts de vergemakkelijking van de kapitaalvlucht naar andere landen zijn.

JOHN T. MADDEN.

RELATIEVE ACHTERSTAND IN DE WELVAART VAN NEDERLAND?

Onder den titel „Verkeer en Welvaart” zag einde Mei van dit jaar een brochure van den heer E. J. Muller, directeur van de N.V. Bataafsche Import Mij., het licht, waarin deze tracht aan te toonen, dat het niet de welvaart in Nederland in vergelijking tot die in andere landen droevig gesteld is. Men zou mogen verwachten, dat een dergelijke belangrijke uitspraak gebaseerd zou zijn op een „waterdichte” feitenanalyse. Dit te meer daar de statistische analyse de voornaamste steun van de betogen (o.a. inzake het verkeersvraagstuk) van den heer Muller vormt.

Het is de bedoeling van dit artikel om aan te toonen, dat de feiten een geheel andere taal spreken dan de heer M. meent en dat zijn statistische analyse aan ernstige principieele fouten mank gaat. Het is van algemeen belang, dat de feiten inzake belangrijke vraagstukken op juiste wijze worden vastgesteld. Het geweld aandoen van de werkelijkheid door verkeerde interpretatie van cijfers zal ons nooit nader tot een oplossing van de onderzochte vragen brengen.

De methode van internationale welvaartsvergelijking, die Hr. M. toepast, komt op het volgende neer.

Gekozen worden als welvaartsindices voor een aantal landen:

1. het verbruik per hoofd der bevolking van een aantal artikelen als suiker, boter, enz.
2. het aantal aanwezige telefoons, radio-apparaten, bioscopen e.d. per hoofd van de bevolking.

Tegen deze methode heb ik de volgende bezwaren:

- a. de keuze der landen is te willekeurig geschied,
- b. de keuze van een aantal individuele artikelen als maatstaf der welvaart is onbruikbaar door de systematische fouten, die hierbij noodzakelijk gemaakt worden,
- c. de gebruikte cijfers zijn niet voldoende onderling vergelijkbaar.

Ik zal deze bezwaren in het kort toelichten en daarna de methode-Muller contrasteeren met een berekening volgens een methode, zooals die ook door het Centraal Bureau voor de Statistiek is toegepast.

a. Op blz. 8 van de genoemde brochure wordt een 20-tal landen genoemd, waarvoor de vergelijking plaats heeft. Een goede methode zou zijn om een beperkt aantal landen te kiezen, welke min of meer van dezelfde structuur zijn, omdat dit de vergelijkbaarheid in belangrijke mate ten goede zou komen. De heer M. kiest echter kennelijk landen, waarvan statistische gegevens beschikbaar zijn. Geheele landengroepen ontbreken en ook van de vermelde landen worden in meerdere gevallen slechts enkele artikelen genoemd. Door deze beide eigenaardigheden ontstaat een willekeur, die reeds onmiddellijk de mogelijkheid opent om een bepaald land een onjuiste plaats in de vergelijking te bezorgen, vooral als van een bepaald artikel slechts enkele cijfers bekend zijn.

Als typisch voorbeeld van deze willekeur kan hier aangehaald worden het feit, dat de heer M. bij België het verbruik van koffie en bier (nl. de twee voornaamste volksdranken in dit land) wel noemt, doch bij het verbruik van thee voor dit land geen cijfer opgeeft. Dit land is dus bij het verbruik van thee buiten beschouwing gelaten. Het omgekeerde geval doet zich voor bij Groot-Brittannië, dat, zooals bekend, een theedrinkend land is. Hier wordt geen cijfer voor het koffie-verbruik genoemd. Daarenboven rijzen andere vragen, die wij onder b. en c. zullen behandelen.

b. Het tweede bezwaar betreft de keuze van de artikelen. Dit is wel mijn grootste bezwaar, daar men een eventueel verschil in verbruik in verschillende landen niet mag interpreteeren als een overeenkomstig verschil in welvaart. In veel gevallen moet men meer denken aan een verschil in gewoonten. Hierdoor ontstaat de mogelijkheid van een systematische fout in de vergelijking; dit is dan ook prompt geschied.

Bij ongeveer gelijkwaardige, onderling vervangbare artikelen moet men, zooals bij boter, margarine en an-

dere vetten, niet alleen het boterverbruik, maar het verbruik van de geheele groep vergelijken. Bij het verbruik van vleesch, niet alleen rund- en kalfsvleesch, maar ook varkensvleesch en andere vleeschwaren. In dit opzicht geven de volgende cijfers een duidelijk beeld.

Het „verbruik” (productie — export + import¹⁾) van vleesch bedroeg in:

Argentinië (1936)	25 kg ²⁾	rundvl.	en 5 kg	varkensvl.	p. hoofd.	v. d. bev.
Nw.-Zeeland (1936/37)	56	"	"	"	"	"
Duitschland (1937)	23	"	"	36	"	"
Nederland (1936)	16	"	"	20	"	"

In landen als Argentinië en Nieuw-Zeeland, welke volgens de methode-M. op basis van rundvleesch verbruik hoog geklasseerd worden, wordt relatief weinig varkensvleesch gebruikt, terwijl juist het verbruik daarvan in Duitschland en Nederland dat van rundvleesch overtreft.

Eveneens valt, naar gelang de landen, een verschuiving tusschen het verbruik van schapenvleesch en andere vleeschsoorten te constateeren. Het hooge verbruik van een bepaalde vleeschsoort is daarenboven in de eerste plaats het gevolg van een relatief groote nationale productie (Argentinië en Nieuw Zeeland zijn producenten van rundvleesch).

Volgens gegevens van het Statistische Jahrbuch des Deutschen Reichs. is het verbruik van boter enz. in Duitschland in 1937 per hoofd van de bevolking:

Boter	Margarine	Andere vetten ³⁾
8.9 kg	5.4 kg	2.6 kg

Het Centraal Bureau voor de Statistiek geeft voor het gemiddelde verbruik in Nederland van boter en margarine (waarbij de in de margarine vermengde boter onder boter is verrekend) voor 1937:

Boter	Margarine
5.5 kg	6.2 kg

Het verbruik van andere vetten is te bepalen aan de hand van gegevens gepubliceerd in „Landbouwerisismaatregelen — hunne werking en uitvoering”. In 1937 bedroeg de binnenlandsche consumptie van spijsvetten, reuzel, slaolie en raapolie 39.34 mill. kg of ongeveer 4.6 kg per inwoner.

Ook al komt men door keuze van artikelgroepen in plaats van individuele artikelen eenigszins tegemoet aan gewoonten, toch blijven de principieele bezwaren nog onverzwakt bestaan. In nog sterker mate is dit het geval bij het verbruik van genotmiddelen als koffie, thee en alcoholica (deze omvatten de helft van het aantal welvaartsindices, dat de heer M. koos!). Ook economische omstandigheden, welke op zichzelf niets omtrent de hoogte van de welvaart zeggen, kunnen het verbruik beïnvloeden; aanwezigheid van waterkracht kan het electriciteitsverbruik stimuleeren, terwijl aanwezigheid van groote vleeschproductie oorzaak zal zijn van hoog vleeschverbruik.

Als derde voorbeeld mag hier genoemd worden de index van het aantal radio-apparaten. Hoewel niet direct een kwestie van „gewoonte”, wordt niettemin het aantal radio-apparaten in Nederland beperkt ten gevolge van de sterk verbreide radiodistributie.

Rekening houdende met de „distributie-luisteraars” komt Nederland op de vierde plaats wat aantal luisteraars per 100 inwoners betreft, en op de zevende plaats wat het aantal luisteraars exclusief distributie-luisteraars betreft⁴⁾ (vergelijking betreft Europeesche landen).

c. Het derde bezwaar, dat niet zoozeer aan de methode, als wel aan de gebruikte cijfers kleeft, is het

¹⁾ Cijfers zijn ontleend aan het Annuaire internationale de Statistique agricole 1937/38.

²⁾ Het cijfer, dat de heer M. opgeeft, nl. 108.4 kg als verbruik van rund- en kalfsvleesch kan onmogelijk juist zijn.

³⁾ Kunstspeisefett, unvermischte Pflanzenfette, Speiseöl.

⁴⁾ Bij de bepaling der plaats is er rekening mede gehouden, dat Nederland een groot contingent luisteraars telt, dat zich niet als zoodanig heeft aangemeld.

feit, dat in veel gevallen de cijfers niet onderling vergelijkbaar zijn.

Ten eerste zijn de berekeningen van het binnenlandsch verbruik in het algemeen gebaseerd op productiecijfers, welke zijn vermeerderd of verminderd met het in- resp. uitvoersaldo. Uiteraard omvatten dan de cijfers het industrieel verbruik. In andere gevallen is het verbruik berekend aan de hand van gegevens betreffende accijnzen, omzetbelastingen en andere heffingen, in deze gevallen wordt het industrieel verbruik meestal niet geteld.

Ten tweede brengt de wijze van meten verschillen met zich mede. Soms wordt de binnenlandsche productie van suiker als ruwe suiker, een andere maal als geraffineerde opgegeven. De vleeschproductie biedt hier de bijzondere moeilijkheid, dat slachtgewicht en netto opbrengst van vleesch zeer verschillende begrippen zijn.

Daar voor de landen geen uniforme berekeningsmethoden bestaan, is het vaak onmogelijk de opgegeven cijfers onderling te vergelijken.

Ten derde noem ik nog de onvergelijkbaarheid van de artikelen zelf, kwaliteitsverschillen dus.

Om deze reden is bijv. de reeks betreffende het aantal bioscopen onhoudbaar. In het eene land zijn er gemiddeld veel meer zitplaatsen per bioscoop dan in een ander land. Aan de hand van de in de „Review of Foreign Film Markets 1938⁵⁾” gegeven cijfers bleek, dat het gemiddelde aantal zitplaatsen per bioscoop in Nederland ongeveer 500; in Nieuw-Zeeland, Australië, Groot-Brittannië daarentegen 900 à 1000 en in Zweden gemiddeld 250 bedroeg. Zelfs de reeks van het aantal bioscopen-zitplaatsen geeft nog een verkeerd beeld, omdat het aantal uren, dat de bioscopen in de verschillende landen gemiddeld geopend zijn, sterk varieert.

Moelijkheden betreffende meting van de welvaart van een land.

Alle onder deze 3 punten genoemde bezwaren leiden tot de conclusie, dat de methode-M. onbruikbaar is. Het voornaamste bezwaar, dat deze methode geen rekening houdt met de verschillen in gewoonten, maakt, dat de methode-Muller reeds à priori veroordeeld is, zelfs al was de heer Muller in staat vergelijkbare cijfers te construeeren.

Bovendien wordt in de gevolgd methode een belangrijke welvaartsfactor genegeerd. Deze betreft de verdeling van het totale inkomen over de verschillende bevolkingsgroepen. Een land, waar een deel van de bevolking nauwelijks een bestaansminimum als inkomen heeft, terwijl een ander deel zeer hoge inkomens geniet, kan moeilijk welvarender genoemd worden dan een land, waar deze uitersten niet zoo ver uiteen liggen.

Aangezien het gemiddelde, in casu de gemiddelde verbruikscijfers van den heer M., niets zeggen omtrent de spreiding van de verbruikscijfers voor de verschillende bevolkingsgroepen, geven deze de welvaartsverhoudingen onvoldoende weer.

Hoe moet dan een vergelijking van de welvaart in de verschillende landen plaats vinden?

De vergelijking van de welvaart in verschillende landen stelt ons voor een probleem, dat practisch niet gemakkelijk is op te lossen. In de eerste plaats wel daarom, omdat welvaart moeilijk in een getal uit te drukken is. Welvaart is een niet te ontwarren samenstel van meetbare, maar ook van onmeetbare factoren.

Wil men echter, om een of andere reden, toch over een welvaartsvergelijking beschikken, dan bewandelt men een verkeerden weg, wanneer men te werk gaat als de heer Muller. Dit hebben wij hierboven voldoende aangetoond.

Een vergelijking, welke niet of in veel mindere mate de moeilijkheden ondervindt, welke de verge-

lijking Muller onbruikbaar maakten, is de volgende. Hierbij gaat men uit van de uurloonen van eenzelfde categorie arbeiders en deze vergelijkt men met de uitgaven voor een normaal budget (de „panier de provision”), welke berekend zijn door het Bureau International du Travail. Hoewel deze budgetten uiteraard lang niet alle „welvaartsfactoren” omvatten, bieden zij het voordeel, dat zij behoorlijk vergelijkbare cijfers geven en de systematische fouten, ontstaan door verschil in consumptiegewoonten, vermijden.

Door dezelfde categorieën arbeiders te kiezen, verhoogt men de vergelijkbaarheid. Tevens ondervangt men de moeilijkheid, dat de cijfers beïnvloed zouden worden door de bijzondere hoge inkomens van enkele bevoorrechte bevolkingsgroepen. Op deze wijze krijgt men een betere vergelijking van de welvaart van de breede lagen van de bevolking.

Men mag aannemen, dat de loonen van de gekozen categorieën arbeiders voldoende representatief zijn voor het geheele loonniveau, met dien verstande, dat dit slechts geldt voor de onderlinge verhoudingen tusschen de landen, en niet voor de absolute hoogte. Voor onze vergelijking is dit echter voldoende. In dit verband hebben wij onze vergelijking ook beperkt tot de Europeesche landen. Landen met een geheel andere structuur als Argentinië, Zuid-Afrika hebben wij buiten beschouwing gelaten.

In onderstaande tabel hebben wij naast elkaar gegeven het (rekenkundig) gemiddelde van de uurloonen van 8 categorieën arbeiders en de kosten van een „panier de provision” ontleend aan de hand van gegevens in de „Revue Internationale du Travail”, (afl. Maart 1939 p. 422 enz.). Wij ontveinen ons niet, dat aan deze methode onvolkomenheden kleven. Systematische fouten echter zijn vermeden en eventuele kleinere afwijkingen zijn van geheel andere orde dan de principieele onjuistheden, welke inhaerent zijn aan de berekeningen van den heer Muller. Wij wijzen er nog op, dat de door ons aangegeven methode in principe ook gebruikt is door het C.B.S. in het Marktanalytisch Handboek voor Nederland.

Land	Rekenkundig gemiddelde v/d uurloonen in landsvaluta (gebaseerd op tariefloonen)	Kosten % v/e „Panier de Provision”	Uurverdiens te in % v. een „Panier de Provision”
België	Frs. 6.32	46.36	14
Duitschland ..	Rm. —.75 ¹⁾	5.83	13
Denemarken ..	Kr. 1.33	6.00	22
Estland	Kr. —.34	3.45	10
Frankrijk . . .	Frs. 7.39	51.88	14
Gr. Brittannië.	d. 17.2	85.2	20
Hongarije . . .	Pengö —.81 ²⁾	6.90	12
Italië	Lires 3.26	34.97	9
Letland	Lats —.62	4.77	13
Luxemburg . . .	Frs. 5.40	39.78	14
Noorwegen . . .	Kr. 1.68	7.17	23
Nederland . . .	Fl. —.56	2.96	19
Roemenië	Lei 13.7	132.95	10
Zweden	Kr. 1.77 ¹⁾	7.40	24
Zwitserland ..	Frs. 1.73	8.26	21
Joegoslavië . .	Dinar 6.1	61.78	10

¹⁾ Cijfers ontleend aan Stat. Jahrb. f.d. D. Reich.

²⁾ Werkelijke verdiensten.

Bovenstaand overzicht geeft wel een geheel ander beeld van de relatieve welvaart in Nederland.

Op dezelfde hoogte of iets hooger ligt het welvaartsniveau in de Scandinavische landen, Groot-Brittannië en Zwitserland.

Kennelijk lager liggen België, Luxemburg, Frankrijk, Duitschland, Baltische landen, Balkanlanden en Zuid-Europeesche landen.

Dit beeld, dat ook geheel past in het algemeen denkbeeld, dat men heeft van de onderlinge welvaartsverhoudingen, lijkt ons veel juister dan het beeld, dat de heer Muller suggereert.

Onze conclusie moet zijn: *het niveau van de welvaart van het Nederlandsche volk kan in vergelijking met de andere Europeesche landen relatief gunstig genoemd worden.*

Dr. J. G. STRIDIRON.

⁵⁾ U.S.A. Departement of Commerce.

Zie voor Nederland Statistiek van het bioscoopwezen 1937. Uitgave Centraal Bureau voor de Statistiek.

HET TIENDE CONGRES DER INTERNATIONALE KAMER VAN KOOPHANDEL TE KOPENHAGEN, 26 JUNI—1 JULI 1939.

II (Slot).

Alvorens nader in te gaan op de door het Congres aanvaarde resoluties, van welke naast de reeds genoemde van algemeenen aard en die de meer technische onderwerpen betreffende, vooral de resoluties inzake valuta-politiek, den invloed van de belastingen op het bedrijfsleven, douane- en contingentieeringsmaatregelen en de distributie van verbruiksgoederen de meest belangrijke zijn, dient met een enkel woord aandacht te worden geschonken aan in de plenaire zittingen behandelde onderwerpen en de daarvoor uitgebrachte rapporten.

Rapport van Prof. Condliffe.

Zooals reeds in een vorig artikel werd opgemerkt, heeft het rapport van prof. Condliffe zeer de aandacht getrokken. Niet alleen toch was dit te danken aan het onderwerp zelf „Veranderingen in de economische structuur”, dat uit den aard der zaak in het middelpunt der belangstelling staat, doch ook aan de wijze, waarop dit onderwerp op klare wijze behandeling heeft gevonden en aan den weg, welken de schrijver heeft aangegeven om, rekening houdende met de tegenwoordige wereldstructuur en de denkbeelden, welke deze beheerschen, toch te kunnen geraken tot een vrijer internationaal handelsverkeer, zonder dat dit zou behoeven te beteekenen een terugkeer tot de z.g. laissez-faire politiek op economisch terrein.

In de eerste hoofdstukken van het uitvoerige rapport behandelt deze Hoogleraar na de mislukking van een periode van twintig jaren zoeken naar het herstel van internationale samenwerking de economische en sociale belemmeringen, welke tot nu toe daaraan in den weg hebben gestaan en de moeilijkheden van de economische en financieele nieuwe ordening, zooals deze door de politieke onzekerheid nog zijn verzwaaard. De schrijver toont aan, dat zoowel de wetenschap als ook de eischen der practijk een beter internationaal verkeer onvoorwaardelijk noodzakelijk maken, doch dat een groot deel van den tegenstand tegen een vrijeren goederenruil en tegen valuta-stabilisatie terug te brengen is tot overwegingen van algemeen welzijn, waarbij het voornamelijk gaat om den door de werkloosheid veroorzaakten nood alsook om den wensch de hevige conjunctuurschommelingen, die de positie van werkgever en werknemer onzeker maken, te verminderen en zoo mogelijk uit te schakelen.

Met het oog daarop is het noodig aan te toonen, dat het verlangen naar een vrijer ruilverkeer en valuta-stabiliteit niet den eisch van herstel der vrije concurrentie inhoudt, welke het gevaar met zich brengt, dat in moeilijke tijden, wanneer een economische aanpassing noodzakelijk wordt, de zwakkere tegen den wand wordt geplaatst. Samenwerking op internationaal economisch gebied en „laissez-faire” zullen derhalve van elkaar moeten worden gescheiden en een samengaan aldus dienen te worden gevonden, dat dit in nieuwen vorm en meer onder den gezichtshoek van de zorg voor een grooter mate van sociale rechtvaardigheid dan onder dien van een herstel van het private ondernemen wordt tot stand gebracht. Hieraan dient echter vooraf te gaan, dat de regeeringsmaatregelen, die in de laatste jaren in hoofdzaak van negatief karakter zijn geweest en voornamelijk erop gericht waren om bepaalde groepen te steunen of in het leven te houden, worden overgeschakeld in maatregelen, die een positieve politiek van overvloed beoogen. De eerste toch voeren tot starheid, waar aanpassing noodig is, tot het vasthouden van prijzen, die zouden moeten dalen, tot inkrimping van productie in gebieden met lage productiekosten en tot verhooging van productie in die gebieden, die met hoge kosten arbeiden. De tweede zijn

noodig, niet tot het opwekken van een voorafgaande verschaffing van koopkracht, hetwelk prof. Condliffe niet aarzelt een dwaalleer te noemen, waarvan de wederopbouw-plannen van de tijden na den oorlog maar niet konden loskomen, maar tot verhooging van het verbruik in sociaal gewenschte richting.

Na een overzicht over de economische situatie na den oorlog, waarbij een miskenning van de noodzaak tot aanpassing van de volkshuishouding aan de veranderde internationale structuur in vrijwel alle landen kan worden geconstateerd en over de ontwrichting, die daarvan het gevolg is geweest, leidende tot een nationaal zelfgenoegzaamheidsstreven, dat vooral allereerst in een agrarisch protectionisme uitdrukking vond, bespreekt de schrijver vervolgens de monetaire anarchie met de daarbij sinds 1931 ingevoerde en nauw verband houdende handelsbelemmeringen van tallozen aard. Na het verval der wereldmarkten, als gevolg van deviezenmaatregelen, invoerbeporingen, vnl. ook de contingentieering van den invoer, te hebben besproken en de merites van invoerrechten tegenover contingentieering te hebben afgewogen, welke naar zijn meening in het nadeel van de laatste uitvallen, wijst de schrijver erop, dat de wereldmarkt zich heeft opgelost in een reeks van nationale markten, die in velerlei opzicht de tendens hebben zich tot niet-concurrerende eenheden te ontwikkelen. Wat in de practijk daardoor geschiedt, is de bevordering van een locale met hoge kosten arbeidende productie zonder dat intusschen, tenminste voorzover de agrarische productie betreft, een overeenkomstige vermindering van de voortbrenging in de met geringe kosten arbeidende gebieden volgt, terwijl voorts de industrielanden van West-Europa een eigen landbouw en de agrarische landen een eigen industrie in het leven roepen, beide echter met hoge kosten. Aldus ontwikkelen zich achter den hoogen beschuttenden muur der nieuwe monetaire en der talloze handelsbelemmeringen steeds weer nieuwe belangen, waardoor de terzijdestelling van deviezencontrole en contingentieering bij voortdurend moeilijker wordt en inmiddels de goederenruil naar waarde nog meer terugloopt dan die in volumen.

In plaats van een wereldomvattende organisatie, waarbinnen handel, kapitaal en arbeid de doelmatigste combinaties tot het grootst mogelijke nut voor den gewonen verbruiker zoeken, ontwikkelt zich aldus een rij van elkaar geïsoleerde markten, die toch nooit geheel autarkisch zijn, waarin het levensniveau lager is dan het zou behoeven te zijn en waarin de uitvindingen misbruikt worden: de radio voor propaganda, de chemie voor springstoffen en het vliegtuig voor bommenwerpen.

In het zesde deel van zijn rapport behandelt de schrijver vervolgens het probleem der economische structuurveranderingen. Daarin neemt hij stelling tegen het vaak vernomen betoog, dat de economische ineenstorting slechts het gevolg zou zijn geweest van een onweerstaanbaren druk van een fundamenteele verandering in de structuur der wereldeconomie en de vlucht uit de internationale samenwerking in de nationale zelfgenoegzaamheid niet zou zijn terug te voeren tot den wil der Regeeringen, doch tot de blinde krachten der economische wijziging, door erop te wijzen, dat in de vijftig jaren vóór 1914 zich nog veel ingrijpendere en omvangrijker economische structuurveranderingen hebben voorgedaan, — welke hij nader omschrijft — zonder dat zich evenwel bijzondere storingen in de individueele nationale volkshuishoudingen hebben voltrokken. Het groote verschil van thans met de vroegere verhoudingen ziet de schrijver in het feit, dat de inderdaad ondernomen poging tot valuta-stabilisatie en herstel van het wereldverkeer meer door eenzijdig nationale dan door internationale gezindheid werd gedragen en mitsdien tot vruchteloosheid gedoemd was. Nu echter vele factoren, die de situatie in de eerste na-oorlogsjaren bijzonder moeilijk maakten, zijn weggevallen of principieel

veranderd zijn en nieuwe systemen tot verzekering van een nationale bescherming tegen een plotselinge belasting van de betalingsbalans ter beschikking staan, kan niet meer betoogd worden, dat een gezamenlijke poging tot herstel van de valuta-stabiliteit en een vrijeren goederenruil op ondragelijke economische en sociale moeilijkheden zou stuiten. De schrijver beoogt, dat de restrictieve Regeeringsmaatregelen niet alleen de beëindiging van het oude wereldhandels-systeem hebben voltooid, maar ook een serie nieuwe belangen in het leven hebben geroepen en vraagt zich daarbij af, of de sociale kosten, gepaard gaande met verzachting en uiteindelijke terzijdestelling van deze belemmeringen wel opwegen tegen die, welke haar handhaving en versterking meebrengen. Demobilisatie zal ongetwijfeld een reeks nieuwe problemen opwerpen, maar de economische demobilisatie is onbestrijdbaar een evenzeer gebiedende noodzakelijkheid als de beperking van de militaire voorbereiding.

Prof. Condliffe erkent als de eigenlijke belemmering voor een vrijer verkeer slechts de vrees der Regeeringen om de logische consequenties uit den internationalen samenhang te trekken. De moeilijkheden zijn niet van economischen, maar van politieken en socialen aard, waarvan de sociale te overwinnen zijn, indien slechts de wil tot samenwerking voorhanden is.

In een op stabiliteit der valuta en een relatieve vrijheid van den buitenlandschen handel opgebouwd economisch systeem zullen de afzonderlijke volkshuishoudingen zich aan het rythme van de internationale ontwikkeling moeten aanpassen. Dit betekent, dat de uiteindelijke beslissing in gewichtige economische vragen niet meer bij den afzonderlijken Staat ligt. Samenwerking en wederkerige afhankelijkheid zijn twee zijden van dezelfde ontwikkeling. Geen wereldomspannende economische samenwerking is mogelijk zonder ingrijpen van den Staat, doch omgekeerd bestaat in een wereld, waarin de Staatsmacht star gehandhaafd wordt en steeds meer tot de economische sfeer wordt uitgestrekt, geenerlei uitzicht op ontwikkeling van een elastisch systeem van internationaal samengaan.

Het is slechts de politieke ontwikkeling, die als eigenlijke structuurwijziging aan een vrijeren goederenruil in den weg staat.

Prof. Condliffe bespreekt vervolgens nog den samenhang en de gevolgen van het bevolkingsvraagstuk in verband met de al of niet toeneming van den goederenruil, zoomede den invloed daarop van den huidige technischen vooruitgang, alsmede belangrijke geografische factoren, die in deze in het spel zijn. De schrijver erkent voorts, dat in de landen, welke een gesloten volkshuishouding nastreven, door een nieuwe concentratie der industrie, door versterking van wetenschappelijk onderzoek, nieuwe credietmaatregelen en de stimuleerende werking van Staatsuitgaven inderdaad doeltreffende vormen van georganiseerde productie zich hebben ontwikkeld. Of echter op den duur de gesloten economische systemen zich stabiel zullen toonen, blijft nog af te wachten. Zekere teekenen wijzen er echter op, dat zij tegen de schommelingen in de overige wereld zoo weinig beschut zijn, dat zij juist daar, waar zij met deze in contact komen, kwetsbaar zijn. De noodzaak tot uitvoer om tot den invoer van de vereischte grondstoffen te komen, is een zwakke stee in hun pantser gebleken, terwijl evenmin te meten is, tot welken prijs het handhaven en de uitbreiding van productie en tewerkstelling zijn geschied.

Tenslotte ontwikkelt de schrijver zijn denkbeelden omtrent een internationale ordening, noodig om het nog bestaande diepgaande conflict tusschen de organisatie der volkshuishouding in nationalen zin en de behoefte aan een internationale samenwerking op economisch gebied te overbruggen.

Schrijver stelt, dat men te kiezen heeft tusschen een

volkshuishouding, die zich de voordeelen der internationale specialiseering en van den goederenruil niet ten nutte maakt om de gevaren van conjunctuurschommelingen te beperken tot die, welke zich binnen de landsgrenzen voordoen of een samenwerking op wereldeconomisch gebied met alle voordeelen van toegang tot de gespecialiseerde producten der geheele aarde en de waarschijnlijkheid, dat schommelingen binnen een zoo groot gebied gecompenseerd worden.

Kiest men dit laatste, dan zal men de vruchteloze controverse tusschen laissez-faire en Planwirtschaft moeten terzijde laten. Prof. Condliffe zoekt de oplossing in een min of meer gecentraliseerde organisatie van het economisch leven in de verschillende landen, waarin de particuliere organisaties met de overheidsinstanties samenwerken en die in het kader van een nationale ordening de noodige soepelheid moet hebben, waardoor een aanpassing aan het internationale evenwicht steeds mogelijk is. Naast deze door hem gedachte centrale diensten, ingericht in overeenstemming met het politieke temperament van het betrokken land, blijft dan steeds nog een ruim terrein over, waarop het particuliere ondernemen het volkswelzijn het best zal kunnen dienen. De centrale organisatie is noodzakelijk, ter vaststelling en verzekering van de basis van het sociale leven, welke gericht moet zijn op de zekerheid van een bestaansminimum voor elken burger en van voorziening in individueele noodgevallen (ouderdomspensioen, invaliditeits- en werkloosheidsverzekering). De schrijver bepleit om een juiste toepassing van dit stelsel te kunnen bevorderen, in het nationale kader onder meer een opvoeding gericht op een hooge mate van ondernemingsgeest, activiteit en algemeene ontwikkeling en in het internationaal kader een samenwerking tusschen de georganiseerde nationale eenheden, waarbij de instelling van daartoe geschikte organen in den trant van de Internationale Kamer van Koophandel, internationale werkgevers- en financieele organisaties en de Technische Diensten van den Volkenbond goede diensten kunnen bewijzen.

De schrijver bespreekt tenslotte in het kort nog den invloed van de credietpolitiek als mogelijk middel tot verzwakking van conjunctuurschommelingen om te eindigen met de uitspraak, dat iedere hoop op een internationale samenwerking van economischen aard moet worden opgegeven, zoolang de tegenwoordige politieke spanning en de huidige economische oorlogstoestand blijven voortduren.

Het is te hopen, dat het belangwekkende betoog van Prof. Condliffe, hetwelk een zoo duidelijk en scherp gesteld requisitoir bevat tegen den thans gevulden koers op economisch gebied en zijn pleitrede voor een nieuwe economische wereldorde ook den weg tot de verantwoordelijke instanties en de Regeeringen zullen mogen vinden. De Internationale Kamer van Koophandel heeft in elk geval een goed werk verricht door deze brandende aangelegenheid aan de orde te stellen en zij heeft in dezen rapporteur wel een uitnemenden greep gedaan.

Rapport van Prof. Baudhuin.

Het rapport, uitgebracht door Fernand Baudhuin, Hoogleraar aan de Universiteit te Leuven, over „Nieuwe stroomingen en methoden in den wereldhandel” sluit zich bij het betoog van Prof. Condliffe nauw aan. De schrijver behandelt hierin de voornaamste veranderingen, welke zich in de laatste jaren in de structuur en den samenhang van den wereldhandel, evenals in de handelspolitiek hebben voorgedaan. Hij geeft de oorzaken en de gevolgen aan van het protectionisme, van de devaluatie van het Pond, de imperiale preferentieele politiek, de handelsverdragspolitiek der Vereenigde Staten, zoomede de strooming der economische zelfgenoegzaamheid, terwijl hij tenslotte de gevolgen van de bewapening op den handel onderzoekt wat grondstoffen en ka-

pitaalgoederen betreft. Schrijver komt tot de conclusie, dat de buitenlandsche handel aan de verschillende stroomingen, die zijn beteekenis hebben willen verminderen, tenslotte toch nog sterker tegenstand hebben geboden, dan men zou hebben vermoed. Intuschen hebben deze tendenzen toch, doordat zij in strijd zijn met den natuurlijken economischen gang van zaken, de arbeidsverdeling en den terugkeer tot welvaart in aanzienlijke mate verzwaaard, waardoor zij oorzaak waren van een verlies aan krachten en een verlaging van den algemeenen levensstandaard. Dit leidt noodzakelijk tot de conclusie, dat de wereldhandel, wanneer deze een dergelijken tegenstand kon bieden en aan de mogelijkheden van een herstel zoo'n sterk aandeel kon nemen als in de laatste jaren het geval was, beantwoorden moet aan voor het leven noodzakelijke behoeften der moderne wereld. Derhalve kan men aannemen, dat de buitenlandsche handel, indien vrijer methoden opkomen, de wereld tot verbazing zal brengen, omdat alsdan een goederenruil tusschen de volkeren zal plaats vinden van onder de meest gunstige voorwaarden voortgebrachte producten.

Besprekingen.

Naast deze pleidooien voor een economische samenwerking der volken, aan welke ook het betoog van Dr. Fentener van Vlissingen in de eerste plenaire zitting, waarop reeds in het vorig artikel is gewezen, een krachtige en uitdrukkelijk gemotiveerde ondersteuning bood, hebben de vertegenwoordigers van de Italiaansche en Deutsche delegaties, Dr. Alberto Pirelli en Dr. Karl Lindemann, gelegenheid gevonden om de economische politiek van deze landen aan een bespreking te onderwerpen. Het verheugende daarin was, dat beiden het nut erkenden van uitbreiding der internationale economische betrekkingen. Dr. Pirelli meent, dat daarbij echter naar middelen en wegen moet worden gezocht, welke zich kunnen aanpassen aan de nieuwe structureele omstandigheden van het economische leven en als eerste voorwaarde voor een herstel van betere internationale economische verhoudingen vooral naar middelen, die een verzachting kunnen brengen van de ongelijkheid, die bestaat tusschen enkele gepriviliegeerde landen en de overweldigende meerderheid der overige. Immers, terwijl de nationale economische politiek in beslissende mate wordt beheerscht door een grooter streven naar sociale rechtvaardigheid, bestaat op internationaal gebied nog steeds een afwijzende houding ter verdediging van eenmaal verkregen positie. Hier dragen vooral de groote industriele crediteurlanden de voornaamste verantwoordelijkheid.

Staatsraad Dr. Karl Lindemann keerde zich tegen de pessimistische stelling, dat de buitenlandsche handel, tenzij men terugkeert tot de vroegere handelspolitieke methoden, onafwijsbaar zou moeten terugloopen. Naar zijn meening is het feit, dat elk land vóór de crisis door zijn economisch systeem vastgekoppeld was aan de internationale conjunctuurgemeenschap, oorzaak geweest van de gezamenlijke ineenstorting, terwijl protectie en autarkie slechts afweermatregelen zijn van de zijde van die landen, welke niet over voldoende grondstoffen beschikken en niet van de wereldmarkt kunnen kopen, omdat de afzet van de tegenwaarde in den vorm van goederen en diensten onmogelijk bleek.

Een algemeene internationale conjunctuur-verbondenheid door een automatisch werkend mechanisme, is thans — zooals vroeger in den gouden standaard — niet meer aanwezig, terwijl het herstel zich niet gezamenlijk, maar onderling zeer gedifferentieerd heeft ingezet, welke ongelijkheid intusschen, ingevolge totaal verschillende inzichten inzake de noodwendigheid der nationale conjunctuurpolitiek, toch tot hetzelfde resultaat, nl. van invoerbepanking, voert. Deze tegenstellingen zijn niet op te lossen door terugkeer tot vroegere methoden. Gestreefd dient te wor-

den naar terzijdestelling van deze differentieering door een uitbreiding van de productie van alle landen tot volle capaciteit, omdat dan de belangen van de volkshuishoudingen gelijk gericht zullen zijn. In deze gedachte is volgens Dr. Lindemann de autonome conjunctuurpolitiek niet een rem voor den buitenlandschen handel, doch veeleer de motor voor een nieuwe bloeiperiode. Al ligt deze zijns inziens nog in verre toekomst, zoo is, wat thans gedaan moet worden, een aanzienlijke verhooging van den internationalen ruil door principieele erkenning van het wederkeerigheidsbeginsel in den buitenlandschen handel, waardoor de vroeger in het goudmechanisme gelegen wederkeerigheidsgarantie vervangen wordt en waardoor men de basis voor een multilateralen goederenruil zal kunnen bereiken.

Plaatsgebrek noopt de redevoeringen van Eliot Wadsworth (U.S.A.) eveneens pleitende voor verbetering van den wereldhandel volgens een nieuw systeem aansluitende aan de huidige toestanden, van René Duchemin over de internationale productie-kartels en vele anderen voorbij te gaan, zoomede hetgeen in de tweede plenaire zitting, gewijd aan de nationale economie en de verhouding tusschen Staat en volkshuishouding o.a. door Fred. I. Kent (Ver. St.), Louis Marlio (Frankrijk), Ettore Conti (Italië), Alexander Frey (Finland) is betoogd. Prof. Ohlin (Zweden) was verhinderd ten Congresse te verschijnen, terwijl evenmin zijn manuscript ter beschikking was, zoodat de verwachting van een belangwekkende voordracht over: „Een program voor de uitbreiding van den goederenruil” onvervuld bleef.

Douanetarieven en contingentieeringspolitiek.

Het spreekt wel vanzelf, dat in het kader van de besprekingen betreffende de uitbreiding van den wereldhandel ook een ruime plaats was ingeruimd aan de behandeling van de remmende factoren.

Het terzake uitgebrachte uitvoerige rapport van Paul Baudin bespreekt de ernstige gevolgen van de quota-regelingen, leidende tot isolatie van de prijsvorming op de inheemsche markt, belemmering van een internationaal economisch herstel, verstarring en verambtelijking van den handel en verlamming van het initiatief, zoomede de verdere ontplooiing daarvan. Daar het oorspronkelijk doel van het systeem is bereikt, is er alle aanleiding, dat de Regeeringen ten spoedigste omtrent het vraagstuk van een — zij het ook geleidelijke — afschaffing van het quota-stelsel tot overeenstemming komen.

Omtrent dit vraagstuk heeft het Congres een uitvoerige resolutie vastgesteld, waarin allereerst, overeenkomstig de reeds op het Congres te Berlijn aangevaarde en sindsdien herziene en aangevulde richtlijnen van de desbetreffende commissie der Internationale Kamer van Koophandel, wordt aangedrongen op vereenvoudiging van douane-formaliteiten en voorts een gansche reeks van aanbevelingen inzake de toepassing van het contingentieeringssysteem wordt gegeven, teneinde de schadelijke gevolgen voor den handel tot zoo gering mogelijken omvang terug te brengen. Het derde deel der resolutie is tenslotte gewijd aan de methoden der waardevaststelling bij heffing van invoerrechten naar de waarde.

De resolutie beperkt zich derhalve vooralsnog tot de technische zijde van het vraagstuk zonder zich met zooveel woorden omtrent de noodzaak van een afschaffing van het quota-systeem uit te spreken, hoewel in het slot der resolutie inzake verbetering van den afzet van verbruiksgoederen, opnieuw wordt aangedrongen op handhaving van de vrijheid van den nationalen en internationalen handel en belemmeringen slechts in zooverre aanvaardbaar worden geoordeeld als zij voor het behoud van de openbare orde en van gezonde handelszeden noodig zijn.

Distributievraagstukken.

Ook de vraagstukken van de distributie hebben onderwerp van uitvoerige besprekingen in de

groepszittingen uitgemaakt, op welke resultaten vooral ook van Nederlandsche zijde onder leiding van Prof. Th. Limperg, die zich voor dit vraagstuk groote moeite heeft gegeven, invloed is uitgeoefend. Dientengevolge kon tenslotte de desbetreffende resolutie aldus worden gewijzigd en aangevuld, dat deze de instemming der Nederlandsche gedelegeerden kon wegdragen. Prof. Limperg heeft zich in hoofdzaak beziggehouden met de voorstellen inzake de verzameling van statistisch materiaal, eenerzijds betreffende de structuur en organisatie en anderzijds het functionneeren van de distributie, zoomede de mogelijkheid van de onderlinge vergelijking van de in verschillende landen verzamelde gegevens, welke noodig zijn om zich t.o.v. de distributievraagstukken juist en vooral tijdig te kunnen oriënteren en zich verzet tegen de in het bijzonder van Amerikaanse zijde gepropageerde grootscheepsche periodieke bedrijfstellingen. Zijn betoog voor een eenvoudiger opzet, in overeenstemming met hetgeen te dezen in Nederland bereikt en nagestreefd wordt, heeft tenslotte in deze het pleit gewonnen — zulks in overeenstemming met de Engelsche visie ter zake.

De desbetreffende resolutie, zooals deze door het Congres is aanvaard, beveelt dan ook t.a.v. de verzameling en publicatie van gegevens inzake distributietellingen en de mogelijkheid, zoomede de doelmatigheid van een telling naar de verschillende branches, een nadere bestudeering op practischen grondslag aan, terwijl het zich tevens uitspreekt voor de noodzaak, het in de verschillende landen eens te worden over den vorm der tellingen en het systeem van classificering, waardoor een zoo goed mogelijke onderlinge vergelijking der verkregen gegevens wordt gewaarborgd.

Monetaire vraagstukken.

De plenaire zitting gewijd aan het *financie- en valutawezzen* werd ingeleid door een interessant rapport van Marcus Wallenberg (Zweden) over de „Internationale valutaproblemen, een overzicht over de jongste ontwikkeling”. In dit rapport wordt een uiteenzetting gegeven van het functionneeren van den gouden standaard tot 1914 en de ontwikkeling van het valutawezzen in den na-oorlogstijd, terwijl voorts in het bijzonder de aandacht wordt geschonken aan het herstel van den gouden deviezenstandaard sinds zijn invoering van 1925 af in de meeste landen en aan de oorzaken van de uiteindelijke ineenstorting daarvan. Onderzocht wordt de vraag van de betrekking tusschen prijsniveau en den wisselkoers. Aanbevolen wordt om de fouten van het verleden te vermijden, zich te vergewissen of een valuta niet overof ondergewaardeerd is, voordat men tot een de jure stabilisering overgaat, terwijl terugkeer tot een stabilisatie volgens den schrijver echter allereerst afhangt van een verbetering in de internationale politieke verhoudingen.

In dezelfde zitting besprak o.a. Prof. Felix Mlynarski (Polen) nog het oude en nieuwe begrip van den gouden standaard en Kurt Freiherr von Schröder (Duitsland) deviezencontrôle en betalingsbalans.

In de resolutie omtrent de monetaire politiek aanvaard pleit het Congres wederom voor het herstel van een vrij internationaal deviezenverkeer tegen vaste koersen en ter voorbereiding van een de jure stabilisering voor een zoo groot mogelijke de facto stabilisatie in een zoo groot mogelijk aantal landen, waarbij vastgesteld wordt, dat het functionneeren van het driemogendhedenverdrag van September 1936 afhankelijk is van de bereidheid van zekere landen tot het voeren van een vrije goudpolitiek.

Technische onderwerpen.

Wij noemen in deze de *vervoervraagstukken* zoowel wat weg-, spoorweg- en luchtverkeer, zoomede de binnenscheepvaart betreft, het internationaal telefoon- en telegram- en het luchtpostverkeer. Reeds wezen wij op het door den heer F. P. J. M. Krijnen uitgebrachte

belangrijke rapport over den geweldigen, vooral ook technischen, vooruitgang van het berichtenverkeer in de laatste 20 jaar, welke uitstekende studie, nader nog in de groepszittingen door den heer Krijnen uitvoerig toegelicht, zeer de aandacht heeft getrokken. Voorts hebben van Nederlandsche zijde de heeren Mr. L. H. Slotemaker en D. J. de Vries der K.L.M. deelgenomen aan de besprekingen inzake de internationale luchtverbindingen.

De wenschelijkheid van gelijktijdige invoering van den *zomertijd* in de verschillende landen, inzonderheid voor Nederland van belang, werd verdedigd door Mr. J. G. Koopmans, die de in deze ingediende resolutie wederom — ook in Berlijn was deze vraag reeds ter sprake gekomen — aanvaard zag.

Ook ten aanzien van de vraagstukken van de *bescherming van den industrielen eigendom* mocht de Nederlandsche delegatie succes boeken, doordat de heeren S. M. R. Davidson en Mr. H. F. van Walsum bereikten, dat men een aanbeveling betreffende belooning van uitvinders in loondienst in de desbetreffende ontwerp-resolutie heeft laten vervallen.

Eenzelfde resultaat mochten de Nederlandsche gedelegeerden Mr. H. Craandijk, Mr. H. J. Knottenbelt en Mr. J. W. Wijnaendts verkrijgen, die zich moeite hebben gegeven, om de resolutie inzake wijziging en aanvulling van het *arbitragereglement* der Internationale Kamer van Koophandel, zoomede die inzake de *faillissements- en crediteurenbescherming* aldus verandering te zien, dat deze naar Nederlandsch juridisch inzicht beteren waarborg bieden.

* * *

Uit het bovenstaande blijkt, dat de Nederlandsche Delegatie uit ongeveer 60 vertegenwoordigers bestaande en dientengevolge in sterkte de vijfde plaats innemende, na respectievelijk Duitschland, Denemarken, Engeland en Amerika, een aanzienlijk aandeel aan de besprekingen op het Congres heeft genomen en op verschillend gebied met haar inzichten instemming heeft mogen vinden, waarvoor alsdan in de desbetreffende resoluties plaats is ingeruimd. Wij noemen in dit verband ook den naam van Mr. W. F. Lichtenauer, die in de groepszitting voor douane- en contingentteeringpolitiek met succes een amendement verdedigde, waardoor enkele onderdeelen der ontwerp-resolutie, betreffende de technische uitwerking van het contingentteeringssysteem, waartegen van Nederlandsche zijde bezwaren bestonden, zijn komen te vervallen of wijziging vonden. Tenslotte mogen wij niet nalaten met een enkel woord nog te vermelden de uitstekende rede door Ir. W. H. van Leeuwen, gehouden in de groepszitting van 28 Juni, gewijd aan den wereldhandel, waarin deze aanbeval ter bevordering van een internationaal economisch herstel vooral ook zich te wenden tot de bevolking der verschillende landen om deze de oogen te openen voor de groote gevaren, welke het economische en sociale leven, ondanks wellicht den schijn van het tegendeel, uit de tegenwoordige situatie der volkshuishoudingen en de door de Regeeringen gevolgde, op zelfgenoegzaamheid gerichte, politiek dreigen.

De totaal-indruk van dit Congres kan samengevat worden in de woorden, welke Mr. R. Mees, voorzitter der Nederlandsche Organisatie der Internationale Kamer van Koophandel tot de leden der Ned. delegatie richtte in haar laatste gebruikelijke morgenbijeenkomst op Vrijdag 30 Juni:

„Een goed Congres in ernstigen tijd, waarvan, ook al zouden de gedane economisch gezonde en wenschelijke aanbevelingen onverhoopt toch geen doel mogen treffen, dit resultaat althans overblijft, dat de delegaties van het bedrijfsleven uit zooveel landen in welwillendheid contact hebben gezocht en gevonden en gezamenlijk niet hebben nagelaten te waarschuwen tegen de ernstige gevaren, die de wereld in economisch en politiek opzicht dreigen.”

Mr. J. MILLUS.

RECENTE VERSCHUIVINGEN IN DEN WERELDHANDEL.

De internationale ruil in goederen of geld.

De noodzakelijkheid van de internationale uitwisseling van goederen en diensten is, alleen al door de klimatologische en geologische verschillen, zoo vanzelfsprekend, dat een theoretische verdediging hiervan, zelfs op het huidige oogenblik, water naar zee dragen zou zijn.

Eenigszins anders staat het met een kwestie, welke vóór den oorlog evenzeer als vanzelfsprekend gegolden zou hebben, n.l. die van den internationalen ruil met het geld als intermediair.

Onder invloed van de moeilijkheden in het betalingsverkeer, welke slechts symptomen waren van dieperliggende moeilijkheden, vond de leer van den directen goederenruil vooral gedurende de laatste jaren, een aantal verdedigers. Het verminderen van den ruil door middel van geld beteekent echter evenzeer een verarming en een verlaging van den levensstandaard als het afnemen van de hoeveelheid goederen, welke internationaal verhandeld werd.

Waarom immers is het geld in het ruilverkeer gekomen en gebleven? In beginsel zouden wij hierop willen antwoorden: omdat het de eenige mogelijkheid bood te voldoen aan de behoeften van een maatschappij, welke in behoeften en bevredigingsmiddelen toenam. Zoodra twee ruilpartijen niet meer elk één zeer bepaald ruilobject op het oog hebben, waaraan voor beide een even intense behoefte bestaat, beteekent een ruil, uitsluitend in goederen, althans voor één van beiden een zekere dwang bij de behoeftenbevrediging. Deze uitschakeling van de vrije keus beteekent, althans voor ons, maatschappelijk een verarming.

Het tegenargument, dat bij het ontbreken van betaalmiddelen, waardoor een ruilovereenkomst de eenige overblijvende oplossing zou zijn, een dergelijk min of meer gebrekkige uitwisseling altijd nog iets oplevert, gaat o.i. aan de kern van de vraagstelling voorbij. Ongetwijfeld is een half ei beter dan een leeg dop, doch dat sluit niet uit, dat men zou probeeren een heel ei te krijgen.

Het uiteenvallen van den „wereldhandel“.

Volkomen terecht beschouwt dan ook de Economische Commissie uit den Volkenbond¹⁾ een verdergaande scheiding van de handeldrijvende landen in twee kampen, één met een vrij, een ander met een gebonden betalingsverkeer, als een ontwikkeling, die met alle krachtsinspanning voorkomen moet worden. Het gebonden betalingsverkeer in sommige landen, voortvloeiende uit het gebrek aan buitenlandsche betaalmiddelen, vormt één der ernstigste obstakels voor een verbetering der handelsbetrekkingen. Zou men er op eenigerlei wijze in kunnen slagen een vrij internationaal betalingsverkeer tot stand te brengen, dan zou dit automatisch leiden tot de verdwijning van een aantal handelspolitieke methoden, waartoe alleen een gebonden betalingsstelsel de gelegenheid schept. Inzonderheid geldt dit voor het onder het laatste stelsel mogelijke systeem van „stille” uitvoerpriemien door differentieering van het koerspeil der nationale geldeenheid.

Het is de monetaire ontwrichting, welke naast andere factoren²⁾ een groot aandeel heeft gehad in het ontstaan van een tweetal tendenzen, welke het zoojuist verschenen overzicht van den wereldhandel in 1938 van den Volkenbond karakteriseert als de *disintegratie van den wereldhandel*.³⁾

De toeneming van den rechtstreekschen handel tusschen verschillende overzeesche gebieden is de eerste

¹⁾ Rapport van het Economic Committee of the League of Nations inzake „Observations on the present prospects of commercial policy”.

²⁾ Zie ook E.-S.B. 26 April 1939.

³⁾ Review of World Trade 1938. League of Nations; Genève 1939.

van deze tendenzen geweest, welke na den oorlog een steeds sterker uitgesproken karakter kreeg. Historisch gezien beteekent dit, dat wederom een stapelmarktpositie verloren gaat, daar vooral Engeland hierdoor getroffen wordt. De cijfers van den Engelschen heruitvoer geven het beloop van dit proces duidelijk weer.

Indices van de uitvoerhoeveelheden van Engeland¹⁾.

	Totale uitvoer	Speciale uitvoer	Wederuitvoer
1924.....	99.8	97.5	113.1
1929.....	104.0	105.6	95.9
1932.....	68.1	66.4	78.8
1936.....	79.6	80.2	75.8
1937.....	86.4	87.8	78.4
1938.....	77.4	77.9	74.5

¹⁾ Ontleend aan World Trade of 1938. Basisjaren voor 1923—24 : 1913; 1925—1930 : 1924; 1931—1935 : 1930; 1936—38 : 1935.

Voor de Engelsche betalingsbalans beteekent deze ontwikkeling een verlies op de dienstenrekening, waardoor de wensch tot verhooging van den uitvoer des te dringender wordt.

De vorming van complementaire economische groepen.

Van nog grooter belang voor den toestand van den internationalen handel schijnt ons een tweede ontwikkeling, welke zich steeds scherper afteekent. De drijfveer van deze ontwikkeling is o.i. de grotere drang naar zekerheid, welke de jaren na de depressie van 1929 kenmerkt. In wezen is deze poging tot het monopoliseeren van bepaalde markten door het slaan van vaste verbindingen niet verschillend van die, waarbij gepoogd werd het interne economische leven der landen door zeer talrijke regelingen een grotere mate van stabiliteit te geven. De geweldige groei van het verzekeringswezen is een verschijnsel van denzelfden aard, tot uiting komende in de particuliere huishouding. Het ligt buiten ons bereik van dit veiligheidsstreven een verklaring te geven; a priori kan men de gedachte aan een zekere veroudering echter moeilijk van zich afzetten.

In elk geval zijn onder invloed hiervan de grondslagen gelegd voor een geheel anderen opbouw van den wereldhandel. Een nieuw imperialisme ontstaat, waarbij de goederenstroom tusschen de twee samenstellende deelen — een sterk geïndustrialiseerd leidend land met een aantal, liefst politiek beheerschte, grondstoffenlanden — het hoofddoel der vereeniging vormt. De kenteekenen van deze blokvorming zijn over de geheele wereld waar te nemen.

Het procentueel aandeel van een verbonden groep in den totalen buitenlandschen handel van sommige staten¹⁾.

Handel van:	Aandeel van	'29	'32	'35	'38	'29	'32	'35	'38
Ver. Koninkrijk.	Britsch imperium	30.2	36.4	39.0	41.9	44.4	45.4	47.6	49.9
Frankrijk.....	Fransche koloniën								
	protectoraten,								
	mandaten.....	12.0	20.9	25.8	27.1	18.8	31.5	31.6	27.5
Japan.....	Yen-blok.....	26.0	36.9	34.9	45.0	35.0	37.2	41.1	62.7
Duitschland....	6 Z.-O. Eur.land.	4.5	5.5	10.1	12.0	5.0	3.9	7.7	13.2
Nederland.....	Overz.gewesten.	5.5	5.0	7.2	8.8	9.4	5.9	5.7	10.7

¹⁾ Gegevens ontleend aan „Review of World Trade 1938”.

Het Ottawa-verdrag van 1932, dat de economische banden met de politiek mondig geworden Britsche dominions nauwer aanhaalde, is een eerste voorbeeld, dat bovendien vanuit het oogpunt der verdragsluitenden niet zonder resultaat is gebleven. Van 1929 tot 1938 steeg het aandeel van de deelen van het imperium in den invoer van Groot-Brittannië met 11.7 pCt., terwijl thans de helft van Groot-Brittannië's uitvoer door het imperium wordt opgenomen. In Frankrijk wordt het imperiale besef eveneens steeds sterker, hetgeen zich in een verdichting der handelsbetrekkingen uit.

Van meer recenten datum en door de politieke implicaties meer in het oog vallend, zijn de gelijkgerichte pogingen van Duitschland om zijn economisch machtgebied uit te breiden over Z.O. Europa, ten-

gevolge waarvan volgens een Duitse schatting⁴⁾ ongeveer 46 pCt. van den Z.O. Europeeschen handel plaats vindt met het Groot-Duitse rijk, met inbegrip van het protectoraat.

De geweldige uitbreiding van het aandeel van het Yen-blok in Japans buitenlandschen handel, tenslotte, is voor een groot gedeelte terug te voeren op de ineenchrompeling van den handel met de overige landen, waarmee Japan de politieke penetratie van het Yen-blok betaalt.

In dit verband dient eveneens gewezen te worden op den expansiedrang van de Vereenigde Staten in de richting van Zuid-Amerika, welke het laatste jaar sterk is opgekomen. Ten deele was dit een reactie op de belangrijke uitbreiding van het aandeel, dat Duitschland in den invoer van deze landen had: van 7.8 pCt. in 1929 steeg het percentage van Duitschland nl. tot 11.5 pCt. in 1938.

Het wil ons dan ook voorkomen, dat de resolutie, aangenomen op de jongste Pan-Amerikaansche conferentie te Lima, waarin op de verwijdering van de talrijke handelsbelemmeringen wordt aangedrongen, vooral gericht is op de integratie van den handel tusschen Noord- en Zuid-Amerika onderling. De uitvoering van deze voorstellen, waaraan de Economische Commissie van den Volkenbond in haar bovenaangehaald rapport veel waarde blijkt te hechten, kan zeer goed een verder losmaken van multilaterale betrekkingen beteekenen, doordat een zeer sterk verbonden Pan-Amerikaansch blok ontstaat.

De bovengeschetste ontwikkeling laat zich in het volgende beeld samenvatten. Vergelijkt men het net der internationale handelsbetrekkingen voor 1929 met een spinneweb, dan kan men zeggen, dat in de laatste jaren verschillende fijnere draden uit dit web zijn weggevallen. Daar de totale hoeveelheid goederen, welke zich door dit net beweegt, niet naar evenredigheid verminderd is, volgt hieruit, dat de overgebleven hechtvaden in omvang moeten zijn toenomen.

De omvang van den wereldhandel in 1938.

Naast de geographische verdeling is ook de absolute omvang van den wereldhandel van belang.

Procentueele verandering in de goudwaarde van den handel¹⁾.

	1929 = 100		1937 = 100			1937 = 100	
	invoer	uitvoer	invoer	uitvoer			
	'37	'38	'37	'38		'38	'38
Sterk geïndustrialiseerde landen	46.2	38.6	42.0	37.9	83.4		90.4
waarvan:							
Groot-Brittannië	51.5	45.9	42.9	38.3	89.2		89.2
Ver. Staten.	41.0	26.5	37.8	35.0	64.8		92.7
Duitschland ²⁾ ..	40.5	41.1	44.3	33.3	101.5		90.8
Andere landen ..	44.8	42.5	52.7	44.1	94.8		83.8
Totaal alle landen	45.7	40.2	46.5	40.6	87.9		87.2

¹⁾ Ontleend aan Review of World Trade 1938. ²⁾ Duitschland zonder Oostenrijk.

Zoals uit bovenstaande gegevens blijkt, was het jaar 1938 vergeleken bij het voorafgaande jaar niet gunstig. Zoowel de wereldinvoer als de werelduitvoer daalde, waarbij de scherpe inzinking in den invoer van de Vereenigde Staten een zeer belangrijken invloed uitoefende. Hoewel de „andere landen” hun invoer, in vergelijking met 1937, beter op peil hielden dan de industriele landen, daalde de uitvoer van deze laatste landen toch sterk.

De vraag rijst, welke uitwerking deze veranderingen in den omvang en de verdeling van den internationalen handel op de handelspolitiek der verschillende landen hebben gehad. Dit probleem zullen wij in een volgend artikel aan een nadere beschouwing onderwerpen.

H. W. LAMBERS.

⁴⁾ Monatsberichte des Wiener Instituts für Wirtschafts- und Konjunkturforschung, Mei 1939.

DE RIJKSMIDDELEN OVER JUNI.

Algemeen beeld.

De opbrengst der Rijksmiddelen was in de afgelopen maand niet onbevredigend. De niet-directe heffingen gaven in totaal een ontvangst van f 38.914.400. Het stelt eenigszins teleur, dat de opbrengst van de gelijknamige maand van het vorige jaar niet kon worden gehaald, toen f 373.500 méér aan 's Rijks schatkist ten goede kwam, doch men vergeet niet, dat de ontvangsten van Juni 1938 aan den hoogen kant waren. De dividend- en tantiëmebelasting, waarop nimmer peil te trekken valt, gaf toen f 1.166.300 méér. Voorts vormt de omzetbelasting in den laatsten tijd een verwarrenden factor; immers door de jongste wetwijziging is het tijdstip van betaling van belasting, die bij aanslag wordt geïnd, naar de eerste maand van het kwartaal verschoven, waardoor de afgelopen maand als vanzelf ongunstig afsteekt tegen Juni 1938. Een en ander leidt tot de conclusie, dat een teruggang van niet meer dan f 373.500 onder deze omstandigheden bijzonder meevalt. Het niet ongunstige eindresultaat werd dan ook alleen verkregen, doordat verschillende andere heffingen een belangrijke stijging vertoonden; zoo de invoerrechten, de gedistilleerdaccijns, de suikeraccijns, de tabaksaccijns en de successierechten. Daarnaast wezen ook het statistiekrecht, de zoutaccijns, de geslachtaccijns, de belasting op gouden en zilveren werken en de loodsgelden een hooger opbrengstcijfer aan. De gemiddelde maandraming werd in de afgelopen maand dan ook overtroffen met f 2.104.000.

De totale opbrengst van het eerste halfjaar van dit jaar bedraagt f 223.999.800 tegen f 217.234.100 over dezelfde periode van 1938 en bij een evenredige raming van f 220.862.500. Het verschil is derhalve slechts gering. Tot de vermeerdering droegen tien middelen bij tot een totaal-bedrag van f 15.453.000; de overige zeven middelen daalden gezamenlijk met f 8.687.300. Wat de raming betreft, deze werd door acht middelen overschreden met f 9.940.500 in totaal; de opbrengst der resterende negen middelen bleef f 6.803.200 bij de verwachting ten achter.

Dividend- en tantiëmebelasting.

Zoals reeds hierboven werd opgemerkt, liep de opbrengst der dividend- en tantiëmebelasting met f 1.166.300 terug. Nu behoeft aan dezen teruggang niet te veel waarde te worden gehecht. De dividend- en tantiëmebelasting wordt grootendeels in de middelste maanden van het jaar ontvangen. Het vorige jaar was de maand Juni reeds uitzonderlijk gunstig. Het is zeer wel mogelijk, dat dit jaar de meeste ontvangsten zich in de maand Juli zullen concentreeren, gelijk bijv. ook in 1937 het geval was. Niettemin voorspelt het niet veel goëds, dat de in de eerste maanden van het jaar verkregen voorsprong thans in een nadeelig saldo van f 1.130.500 is omgezet; te minder, indien men bedenkt, dat de ontvangst van de eerste maanden van het jaar gunstig werd beïnvloed door de in Mei 1938 ingevoerde 20 nieuwe opcenten. De vrees is niet ongewettigd, in aanmerking genomen mede de dalende ondernemerswinsten, dat de vergelijking in de eerst komende maanden nog ongunstiger voor het loopende jaar zal uitvallen.

Invoerrechten.

De met 1 Maart jl. in werking getreden tariefsverhooging doet zich bij de invoerrechten sterk gevoelen. Ditmaal werd f 9.735.000 ontvangen, of f 978.900 meer dan in Juni 1938, toen de opbrengst al vrij hoog was. Gedurende het eerste halfjaar kwam reeds f 9.386.100 meer aan invoerrechten binnen dan gedurende de eerste zes maanden van 1938. Ook het statistiekrecht geeft den laatsten tijd stijgende ontvangsten te zien; de vooruitgang bedroeg ditmaal f 1.600, doch over zes maanden reeds f 43.200. In deze cijfers manifesteert zich de toeneming van onzen

geheelen buitenlandschen handel. De voorraadvorming is nog steeds een internationaal verschijnsel.

Accijnzen.

De accijnzen maken over het algemeen een goed figuur. In de afgelopen maanden gaven slechts twee accijnzen een daling te zien, n.l. de wijnaccijns en de bieraccijns. Bij beide genoemde middelen werd de lagere opbrengst echter ruimschoots gecompenseerd door hogere ontvangsten in de voorafgaande maanden. De zoutaccijns ging vooruit met f 58.500; hierbij dient echter te worden bedacht, dat de ontvangst van Juni 1938 abnormaal laag was. De geslachtaccijns vertoonde een accres van f 16.600, doch kon de gemiddelde maandraming niet halen (tekort f 15.600). De gedistilleerdaccijns gaf een surplus van f 265.400, wat te meer opvalt, daar 1939 een vervaldag van den crediettermijn minder telde. De suikeraccijns steeg met niet minder dan f 803.000 en bracht zodoende de bijzonder mooie opbrengst van f 4.976.800 in 's Rijks schatkist. Ook de tabaksaccijns was hoog; de opbrengst beliep f 3.712.100, d.i. f 528.200 meer dan in Juni 1938 en f 712.100 boven de maandraming. De eindindruk kan niet anders dan gunstig luiden; het verbruik weet zich zeer behoorlijk te handhaven. Deze gunstige indruk wordt bevestigd, indien men de ontvangsten over de eerste halfjaren van 1938 en 1939 met elkander vergelijkt. Slechts twee middelen, t.w. de zoutaccijns en de geslachtaccijns leverden minder op dan in 1938 (teruggang in totaal f 291.200). De overige vijf accijnsheffingen verschaften een voordeelig verschil in opbrengst van f 2.760.600, waarvan f 1.265.900 op rekening komt van den suikeraccijns. Vermoedelijk is de grotere koopkracht voor een deel aan de vele Regeeringsorders toe te schrijven.

Andere indirecte heffingen.

De belasting op gouden en zilveren werken nam toe met f 4.000, dank zij de opleving in het bedrijf. Over de omzetbelasting spraken wij reeds. Er valt ditmaal een vermindering van f 1.695.000 te constateren, doch dit is louter te wijten aan de gewijzigde betalingsregeling. Gerekend over zes maanden kwam in het loopende jaar reeds f 3.038.000 meer binnen dan in 1938. Met de couponbelasting gaat het nog steeds bergafwaarts. Ditmaal was de ontvangst f 20.600 lager (over het 1e halfjaar f 195.800); de vele conversies hebben een nadeeligen invloed uitgeoefend.

Ook de z.g. conjunctuurheffingen bewegen zich den laatsten tijd op een laag peil. Er is weinig bedrijvigheid in den handel en door de gespannen internationale verhoudingen gaat er weinig op de beurs om. De zegelrechten liepen ditmaal terug met f 349.800, waarvan f 86.000 is te wijten aan een trager vloeien van de beursbelasting. Intusschen waren de zegelrechten in Juni jl. weer iets hooger dan in de beide daaraan voorafgaande maanden. De registratierechten daalden met f 159.600 tot het wel zeer lage bedrag van f 1.029.600. Gerekend over zes maanden hebben de zegelrechten en de registratierechten resp. f 924.100 en f 732.100 minder voor de schatkist opgeleverd.

In tegenstelling met de voorafgaande maand gaven de successierechten ditmaal weer een stijging in opbrengst te zien (van f 457.900). Deze ontvangst was vrij bevredigend, immers f 537.900 hooger dan de gemiddelde maandraming. De in de eerste maanden van het jaar ontstane achterstand werd hierdoor echter slechts zeer ten deele ingehaald; er bestaat te dezen opzichte nog een tekort van f 5.413.500, in hoofdzaak toe te schrijven aan de enorm hooge opbrengst van Mei 1938. Tenslotte trekken de loodsgelden nog de aandacht, die zich ook nu in stijgende lijn bewegen (vermeerdering f 12.500). Over het eer-

ste halfjaar kon in totaal f 196.200 meer worden geboekt dan in hetzelfde tijdvak van 1938. Dit voor dit kleine middel niet onbelangrijke bedrag wijst op meer bedrijvigheid in het scheepvaartverkeer, gevolg van de opleving van den internationalen handel.

Directe belastingen.

Bij de directe belastingen begint het nieuwe belastingjaar langzamerhand invloed uit te oefenen. De stand op ultimo Juni jl. is voor 1939 zeer gunstig; het totale kohierbedrag belooft f 73.786.400 tegen f 61.665.700 op 30 Juni 1938. Alle middelen staan ditmaal hooger te boek dan in het vorige jaar. De achterstand in de aanslagregeling bij de grondbelasting is blijkbaar ingehaald. Het leeuwendeel van den vooruitgang komt op rekening van de inkomstenbelasting, waarvan het zuiver kohierbedrag met niet minder dan f 11.317.100 toenam. Ongetwijfeld doet de verbetering van de conjunctuur in 1937 zich hier nog gevoelen; daarnaast moet aan de verhooging der opcenten worden gedacht. Bij de vermogensbelasting bedraagt het verschil in méér f 694.600. Bij de nog resteerende middelen is de toeneming van het kohierbedrag relatief slechts gering.

AANTEKENINGEN.

De bewapening ter zee.

Sinds het jaar 1933 vertoont de bouw van oorlogsschepen in de wereld een snelle uitbreiding, die, naar men verwachten kan, in de komende jaren nog wel zal voortduren, omdat er, behalve de sterke oorlogsdreigingen, ook nog een technische reden voor den vlootbouw aanwezig is, n.l. de vervanging van die categorieën schepen, die tijdens den wereldoorlog gebouwd zijn en thans de leeftijdsgrens bereiken. Het Institut für Konjunkturforschung wijdt aan dit onderwerp een beschouwing, waaraan het volgende is ontleend.

Door de opzegging van het Engelsch-Duitsche vlootverdrag is de laatste kwantitatieve beperking van den bewapeningswedloop ter zee weggevallen. De kwalitatieve beperkingen van het Londensche vlootverdrag van 1936, d.w.z. de maximum grenzen voor de waterverplaatsing en voor het kaliber van het scheepsgeschut zijn nog steeds van kracht, zij het dan ook niet meer in haar oorspronkelijken vorm. Engeland en de Vereenigde Staten hebben n.l., nadat Japan in 1938 geweigerd had inlichtingen te verstrekken over de tonnage en de bewapening van zijn op stapel gezette slagschepen, de limiet van deze categorie verhoogd tot 45.000 ton. Deze grens zal slechts bereikt worden door de nieuwe Amerikaansche slagschepen. De Engelschen gaan de 40.000 ton nog niet te boven, terwijl Frankrijk 35.000 ton als maximum zal handhaven, zolang de andere continentale Europeesche landen deze grens niet zullen passeeren.

Het blijkt echter, dat deze verdragsbepalingen in geen enkel opzicht in staat geweest zijn de uitgaven voor de oorlogsmarines te beperken. De gecombineerde marinebegrotingen van de 5 groote zeemogendheden vertoonen sinds 1933 een regelmatige en zeer sterke stijging; het cijfer van 1939 is ongeveer 110 pCt. hooger dan dat van 1933.

De tonnage van de in aanbouw zijnde schepen steeg sinds 1933 nog veel sterker dan het cijfer der totale uitgaven, en vertoonde sinds 1933 een toeneming van ruim 230 pCt. Op 1 Februari 1939 stond in totaal 1.1 miljoen ton op stapel, tegen 1 miljoen op het overeenkomstige tijdstip van het vorige jaar. Voor Engeland was de tonnage van de in aanbouw zijnde schepen ongeveer even groot als het vorige jaar en bedroeg bijna 440.000 ton. De Vereenigde Staten vertoonen een belangrijke stijging door de kiellegging van 5 nieuwe slagschepen. Hetzelfde geldt voor Italië, dat met den bouw van 2 schepen van dit

type een aanvang maakte. Het Duitsche cijfer liep iets terug t.o.v. het vorige jaar; door het indienstnemen van 2 slagkruisers.

Interessant is een vergelijking van de samenstelling van de in aanbouw zijnde tonnage in 1914 en in 1939. De categorie der slagschepen en slagkruisers geeft een daling te zien van 84.5 pCt. in 1914, tot 53.1 pCt. in 1939, terwijl het lichtere materiaal een sterke procentueele stijging vertoont. Het percentage van de kruisers steeg van 7.8 pCt. op 17.4 pCt., dat van de torpedobootjagers en torpedobooten van 4.3 pCt. op 11.4 pCt. Bovendien is er sinds 1914 een nieuwe categorie, die door haar groote eenheden een aanzienlijk deel in de totale tonnage heeft verkregen, aan de samenstelling der oorlogsvloten toegevoegd, en wel de vliegtuigmoederschepen, die 13.3 pCt. van de op stapel staande tonnage uitmaken.

Men moet zich echter wel bewust zijn, dat het cijfer van de op stapel staande tonnage niet representatief is voor het tempo van de oorlogsvoorbereiding ter zee, omdat rekening gehouden moet worden met den tijd, die verloopt tusschen de kiellegging en de indienstneming. Is dit tijdsverloop lang, dan stijgt de in aanbouw zijnde tonnage bij een versnelling van de vlootuitbreidingen veel sterker dan in het geval van een korten bouwtijd.

In Engeland is men van plan om de, in 1937 op stapel gezette, slagschepen binnen den tijd van 3½ jaar af te leveren, hetgeen een bijzondere prestatie genoemd mag worden, aangezien de bouw van slagschepen tot nu toe 4 à 5 jaar vorderde. De bouw van het kleinere materiaal kost gewoonlijk 1½ à 2½ jaar, doch Italië doet het tegenwoordig, althans voor jagers en duikbooten, aanmerkelijk sneller.

De gereedgekomen tonnage bedroeg in 1938 325.000 ton en overtrof hiermede die van 1937 met 80.000 ton. Aangezien er in 1938 ongeveer 90.000 ton de leeftijdsgrens bereikte, bedroeg de netto-groei van de oorlogsvloten ongeveer 235.000 ton. Duitschland, dat in 1937, wat het indienstnemen van nieuwe eenheden betreft, nog de laatste plaats innam, stond in 1938 op de derde plaats.

Hoewel de Britsche vloot nog steeds de grootste ter wereld is, heeft deze sinds 1914 een belangrijk deel

van haar overmacht ingeboet ten koste van de Verenigde Staten.

Duitschland, dat in 1914 de tweede oorlogsmarine ter wereld bezat, sluit thans de rij der groote zeemogendheden, terwijl Italië en Japan hun aandeel sinds 1914 meer dan verdubbeld hebben en Frankrijk zijn positie ongeveer gehandhaafd heeft.

Het grootste deel van de tonnage der oorlogsmarines wordt nog steeds ingenomen door de slagschepen, hoewel hun aandeel in het totaal sinds 1914 sterk is afgenomen. De oorzaak hiervan dient niet gezocht te worden in het feit, dat de tactische waarde van dit scheepstype, door veranderingen in de techniek van den zee-oorlog zou zijn afgenomen, doch veeleer in het feit, dat het verdrag van Washington, van 1922, den bouw van slagschepen tot 1936 verbodt. Door een sterke uitbreiding der lichtere categorieën heeft men getracht dit tekort zooveel mogelijk te compenseren. De torpedobootjager heeft zijn aandeel in de totale tonnage sinds 1914 verdubbeld, de duikboot verzesvoudigd, terwijl de, in 1914 nog onbekende vliegtuigmoederschepen, ongeveer 10 pCt. van het totaal uitmaken.

De kleine staten hebben tot nu toe vrijwel nog niet deelgenomen aan den bewapeningswedloop ter zee. Slechts Nederland, dat, in verband met zijn speciale positie als groote koloniale mogendheid, een uitzondering vormt, is op bescheiden schaal bezig zijn achterstand op dit punt in te loopen. De totale in aanbouw zijnde tonnage van de kleine staten bedroeg in 1938 ongeveer 116.000 ton, hetgeen neerkomt op 10 pCt. van dat der groote mogendheden. Ongeveer 30 pCt. van deze schepen wordt op Engelsche-, Fransche-, Duitse- of Italiaansche werven gebouwd.

In den laatsten tijd heeft men veel interesse getoond voor een nieuw scheepstype, de z.g. matartorpedoboot, dat door zijn speciale geschiktheid voor kustverdedigingsdoeleinden en zijn geringe bouwkosten een uitnemend wapen schijnt te zijn voor de kleinere mogendheden. Deze scheepjes, die een waterverplaatsing van 20 à 60 ton hebben, zijn doorgaans bewapend met 2 torpedolanceerbuizen en eenige mitrailleurs, terwijl zij door het meevoeren van dieptebommen tevens als duikbootjager dienst kunnen doen. Zij kunnen een enorme snelheid van 40 à 50 mijl ontwikkelen, en daar zij tevens over geruislooze motoren beschikken, wordt hun waarde in een onverwacht gevecht zeer hoog aangeslagen.

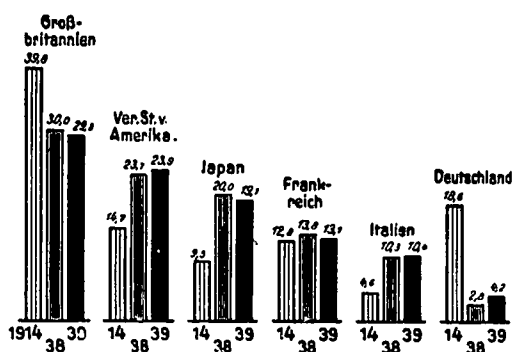
Ondanks de geweldige opofferingen, die de groote mogendheden zich getroosten om haar oorlogsvloten op peil te brengen, is de grens van het prestatievermogen nog niet bereikt, omdat er nog steeds vrije hellingen aanwezig zijn. Slechts Frankrijk maakt hierop een uitzondering; men heeft zich hier verplicht gezien om vervangingen van de handelsmarine op buitenlandsche werven te laten uitvoeren.

Gereedgekomen oorlogsschepen van de 1e orde ¹⁾.

Landen	1937		1938	
	1000 t.	in %	1000 t.	in %
Engeland	67	27.6	79	24.3
Ver. Staten	45	18.5	116	35.7
Japan	50	20.6	16	4.9
Frankrijk	35	14.4	8	2.5
Italië	32	13.2	33	10.1
Duitschland	14	5.7	73	22.5
Totaal	243	100.0	325	100.0

¹⁾ Slagschepen, slagkruisers, vliegtuig-moederschepen, kruisers, torpedojagers, torpedobooten en duikbooten.

Veranderingen in de verhoudingen van de oorlogsmarines der groote mogendheden.

Wijziging van den benzineprijs.

Tot eind Juni namen wij voor den prijs van benzine 64/66° 375 EP de f.o.b.-notering van de Gulfmarkten op. Daar de benzineprijzen van de Amerikaanse exportmarkten voortaan slechts op basis van de octaanwaarde worden berekend, zullen wij in het vervolg in onze prijsstatistiek vermelden de notering voor benzine 60—62° 65 OZ. Daar de prijzen van genoemde soorten weinig uiteenloopen, hebben wij besloten de oude prijsreeks voort te zetten met de noteringen van de nieuwe soort.

MAANDCIJFERS.

OVERZICHT VAN DEN STAND DER RIJKSMIDDELEN.
Ult. Juni 1939 (in Guldens)

AFDEELING I a Dir. belastingen	Kohieren voor den dienst 1939 ¹⁾			Zuiver bedrag der kohieren voor den vorigen dienst t.m. dezelfde maand van het vorige jaar ²⁾
	Totaal bedrag	Bedragen, welke zijn teruggegeven of anders dan wegens betaling op de koh. afgeschr.	Zuiver bedrag	
Grondbelast. a)	10.496.985	—	10.496.985	10.464.243
Inkomst.bel. b)	47.098.463	837.099	46.261.363	34.944.225
Vermogensb. c)	10.172.895	75.665	10.097.230	9.402.602
Verdedig.bel. I	5.513.572	48.357	5.465.215	5.454.205
Bel.v.d.doodehd.	1.465.571	—	1.465.571	1.400.430
Totaal	74.747.486	961.121	73.786.364	61.665.705

a) ¼ hoofdsom + 20 opercenten op de hoofdsom der gebouwde eigendommen. b) Hoofdsom + 70—88 opercenten. c) Hoofdsom + 75 opercenten.

¹⁾ Voor de belastingen naar inkomen en vermogen bestaan de vermelde bedragen uit ¾ gedeelte van het belastingdienstjaar 1939/1940 en 1/3 gedeelte van het belastingdienstjaar 1938/1939. ²⁾ Voor de belastingen naar inkomen en vermogen bestaan de vermelde bedragen uit ¾ gedeelte van het belastingdienstjaar 1938/1939 en 1/3 gedeelte van het belastingdienstjaar 1937/1938.

AFDEELING I b Overige middelen.	Juni 1939	Sedert 1 Jan. 1939	Overeenkomstige periode 1938
Benaming der middelen			
Divid.- en tantiëmebel.	3.490.701	9.611.538	10.742.025
Rechten op den invoer	9.735.027	56.517.827	47.131.713
Statistiekrecht	214.770	1.257.929	1.214.761
Accijns op zout	172.284	976.060	1.164.484
Accijns op geslacht	609.448	3.608.346	3.711.140
Accijns op wijn	464.423	1.211.537	1.142.972
Accijns op gedistill.	2.573.558	14.237.287	13.572.812
Accijns op bier	780.848	4.260.294	3.893.376
Accijns op suiker	4.976.843	27.800.403	26.534.532
Accijns op tabak	3.712.138	18.801.441	18.406.716
Bel. op gouden en zilverw.	48.410	293.757	264.782
Omzetbelasting	4.806.352	40.621.385	37.583.382
Couponbelasting	304.170	2.551.620	2.747.454
Recht. en boeten v. zegel	1.390.181	10.750.291	11.674.369
Recht. en boet. v. registr.	1.029.622	7.785.436	8.517.579
Recht. en boet. v. successie, v. overgang bij overlijden en v. schenking	4.537.949	23.291.710	28.705.233
Opbrengst d. loodagelden	67.718	422.952	226.787
Totaal	38.914.442	223.999.813	217.234.117

¹⁾ Hieronder begrepen wegens zegelrecht van nota's van makelaars en commissonnairs in effecten, enz. f 228.581 (Beursbel.). ²⁾ Idem f 1.922.646.

INKOMSTEN TEN BATE VAN HET GEMEENTEFONDS.

	Dienst 1938/1939 Zuiver bedrag der kohieren tot en met de maand Juni 1939	Zuiver bedrag der kohieren voor den dienst 1937/38 tot en met dezelfde maand van 1938
Gemeente.f.belast. . .	67.751.816	60.623.088
Opc. verm. t. get. v. 50	5.982.205	6.022.790

OVERZICHT VAN DE INKOMSTEN TEN BATE VAN HET WERKLOOSHEIDSSUBSIDIEFONDS.

Dienst 1939	Bedrag van raming	Zuiver bedrag kohieren tot en met de maand Juni 1939
Grondbelasting (veertig ten honderd van de hoofdsom wegens gebouwde eigendommen en vijf en twintig ten honderd van de hoofdsom wegens ongebouwde eigendommen)	9.681.000	9.489.797
Personeele belasting (tachtig ten honderd van de hoofdsom naar den eersten, tweeden en derden grondslag)	19.000.000	19.441.121
Gemeentefondsbelasting (vijf en twintig opercenten op de hoofdsom)	15.500.000	3.468.882
Vermogensbelasting (twee en twintig opercenten op de hoofdsom)	2.640.000	553.505
Inkomstenbelasting (tien opercenten op de hoofdsom)	4.800.000	1.165.209
Totalen	51.621.000	34.118.514

AFDEELING II. DIENSTJAAR 1938.

Benaming der middelen	Bedrag van de raming	Zuivere opbrengst over het tijdvak van 1 Jan. 1938 tot en met de maand Juni 1939
Grondbelasting. (¼ hoofdsom + 20 opercenten op de hoofdsom der gebouwde eigendommen.)	10.600.000	10.465.561
Inkomstenbelasting	75.000.000	90.695.967
Vermogensbelasting	20.000.000	21.409.728
Verdedigingsbel. I	9.000.000	11.331.914
Belasting v. d. doode hand	1.800.000	2.110.454
Divid.- en tantiëmebelasting.	21.000.000	25.039.288
Rechten op den invoer	98.000.000	99.152.027
Statistiekrecht	2.500.000	2.459.190
Accijns op zout	2.000.000	1.981.017
Accijns op geslacht	7.200.000	7.424.848
Accijns op wijn	2.200.000	2.263.529
Accijns op gedistilleerd	28.000.000	28.921.244
Accijns op bier	7.000.000	8.119.599
Accijns op suiker	55.000.000	56.853.631
Accijns op tabak	35.000.000	36.512.955
Belast. op gouden en zilverw.	575.000	577.096
Omzetbelasting	75.000.000	77.132.031
Couponbelasting	6.000.000	4.996.633
Rechten en boeten van zegel	26.000.000	21.112.051
Rechten en boeten v. registr.	17.000.000	16.6056.10
Rechten en boeten v. successie, v. overgang bij overlijden en v. schenking	46.000.000	50.321.940
Opbrengst der loodagelden	750.000	663.225
Totaal	545.625.000	576.149.538

INKOMSTEN TEN BATE VAN HET VERKEERSFONDS.

	Juni 1939	1939	1938
Motorrijtuigenbelasting	1.695.001	14.749.869	13.675.324
Rijwielbelasting	11.525	96.663	119.923
Totaal	1.706.526	14.846.532	13.795.247

AANVOER VAN GRANEN. (In tons van 1000 kg.)

Artikelen	Rotterdam			Amsterdam			Totaal	
	9-15 Juli 1939	Sedert 1 Jan. 1939	Overeenk. tijdvak 1938	9-15 Juli 1939	Sedert 1 Jan. 1939	Overeenk. tijdvak 1938	1939	1938
Tarwe	11.776	465.570	563.350	—	44.489	4.295	510.059	567.645
Rogge	2.908	117.711	84.967	—	1.700	—	119.411	84.967
Boekweit	125	9.544	9.164	—	—	—	9.544	9.164
Maïs	15.700	352.261	725.953	2.484	58.167	57.451	410.428	783.404
Gerst	2.315	144.858	206.782	—	10.294	8,876	155.152	215.658
Haver	425	108.165	109.790	—	1.860	7,812	110.025	117.602
Lijnzaad	2.405	91.275	92.225	4.700	179.200	130.022	270.475	222.247
Lijnkoek	740	45.422	34.799	—	150	125	45.572	34.924
Tarwemeel	590	36.076	32.713	35	4.055	7,586	40.131	40.299
Andere meelsoorten	85	12.917	18.810	100	3.231	3,355	16.148	22.165

De zichtbare suikervoorraden in de wereld.

De zichtbare voorraden per 1 Juni zijn volgens C. Czarnikow:

In tons	1939	1938	1937
Duitsland	1.179.000	1.327.000	966.000
Het vroegere Tsj.-Slow.	142.000	249.000	277.000
Frankrijk	347.000	499.000	437.000
Nederland	93.000	141.000	166.000
België	106.000	138.000	108.000
Hongarije	69.000	68.000	78.000
Polen	260.000	273.000	218.000
Engeland Geimp. suiker ..	311.000	248.000	296.000
„ Binnenl. „ ..	111.000	95.000	130.000
Europa	2.618.000	3.038.000	2.676.000
V.S. Alle havens	357.000	416.000	295.000
Cuba	2.252.000	2.289.000	1.801.000
Java	157.000	246.000	120.000
Totaal	5.384.000	5.989.000	4.892.000

Groothandelsprizen van belangrijke voedings- en genotmiddelen en grondstoffen.

(Indexcijfers gebaseerd op 1927 t/m 1929 = 100).
Laatste noteringen (11/18 Juli 1939).

Artikel	Vreemde munt	Prijs in Gulden	Indexcijfer
Voedings- en genotmiddelen			
Gerst	—	85,50	39,8
Maïs, termijn	—	81,50	42,4
Maïs, Amer. Mixed	—	92,50	43,4
Rogge	—	3,85	31,6
Tarwe, termijn	—	3,37½	26,9
Tarwe, Roemeensche	—	3,50	25,9
Rijst	sh. 5/99/8	2,54	38,9
Boter	f 0,50 1)	0,79	38,3
Kaas	—	16,75	36,7
Eieren	—	3,50	43,6
Gesl. runderen	—	65,30	69,0
Gesl. varkens	—	60,40	70,8
Bevr. Arg. rundvleesch	sh. 4/6½	2,—	67,6
Bacon	sh. 98/-	43,21	64,9
Cacao	sh. 19/9	8,66	23,1
Koffie, Robusta	—	0,125	25,5
Koffie, Sup. Santos	—	0,14	23,7
Suiker	—	8,—	50,0
Thee	—	0,505	66,7
Grondst. van agr. aard			
Jute	£ 25.12/6	225,76	52,8
Katoen, Mid. Upland	\$ cis 9,58	0,18	38,2
Katoen, Sup. Fine Oomra	pence 4,31	0,158	44,0
Austr. Wol, Crossbr. Col. Carded	pence 19,50	0,716	51,8
Austr. Wol, Merino	pence 26,—	0,954	40,8
Jap. Zijde	\$ 2,50	4,71	36,8
Rubber	pence 8,37½	0,31	46,7
Grenenhout	£ 21,5/-	187,40	81,5
Vurenhout	—	132,50	86,8
Koehuiden	—	17,—	42,4
Copra	—	9,—	29,4
Grondnoten	£ 11,10/-	101,06	40,4
Lijnzaad	—	93,50	48,0
Goud	sh. 148/6	65,25	126,8
Grondst. v. niet-agr. aard			
Koper	£ 42.12/6	374,55	47,6
Lood	£ 14.16/3	130,15	46,9
Tin	£ 229.17/6	2020,05	69,5
IJzer, Cleveland	sh. 99/-	43,50	103,2
Gietijzer	sh. 71/-	31,20	78,9
Zink	£ 14.5/8	125,50	39,5
Zilver	pence 16¾	0,61	46,9
Steenkolen	—	10,30	94,3
Petroleum	\$ 1,02	1,92	62,2
Benzine	\$ cts 4,88	0,0919	31,8
Kalkaalpeter	—	5,50	49,2
Zwavelz. ammoniak	—	4,75	42,6
Cement	—	12,35	67,9
Stenen, binnenmuur	—	9,50	72,6
Stenen, buitenmuur	—	12,—	64,3

1) Heffing Crisis Zuivel-Centrale.

(Wegens plaatsgebrek vervangen bovenstaande statistieken deze week het gebruikelijk overzicht der groothandelsprizen.)

Indexcijfers van belangrijke voedings- en genotmiddelen en grondstoffen.

	Indexcijfer voedings- en genotmiddelen	Indexcijfer agrarische grondstoffen	Indexcijfer niet-agrar. grondstoffen	Algemeen indexcijfer grondstoffen	Algemeen indexcijfer	Indexcijfer Indische uitvoerproducten
Jan. 1939	43,3	40,7	55,1	48,5	46,5	45,4
Febr. "	41,7	42,1	55,5	49,4	46,4	45,7
Mrt. "	42,7	43,5	56,5	50,6	47,5	47,8
Apr. "	42,9	44,1	56,3	50,7	47,8	48,8
Mei "	43,1	45,9	56,9	51,9	48,6	49,9
Juni "	42,7	47,5	58,0	53,2	49,1	50,0
27 Juni—4 Juli	42,8	47,4	57,6	52,9	49,0	50,0
4 Juli—11 "	42,7	47,5	56,4	52,3	48,7	49,7
11 "—18 "	42,6	47,3	56,4	52,3	48,5	50,0

STATISTIEKEN.

BANK DISCOUNTS.

Ned. (Disc. Wissels. 2 3 Dec.'36	Lissabon 4 11 Aug.'37
Bel. Binn. Eff. 2½ 3 Dec.'36	Londen 2 30 Jun.'37
Bk. (Vrsch. in R.C. 2½ 3 Dec.'36	Madrid 5 15 Juli.'35
Athene 6 4 Jan.'37	N.-York F.R.B. 1 26 Aug.'37
Batavia 3 14 Jan.'37	Oslo 3½ 5 Jan.'38
Belgrado 5 1 Febr.'35	Parijs 2 3 Jan.'39
Berlijn 4 22 Sept.'32	Praag 3 1 Jan.'36
Boekarest 3½ 5 Mei.'38	Pretoria 3½ 15 Mei.'38
Brussel 2½ 16 Juli.'39	Rome 4½ 18 Mei.'36
Boedapest 4 23 Aug.'35	Stockholm .. 2½ 1 Dec.'33
Calcutta 3 28 Nov.'35	Tokio 3.46 11 Mrt.'38
Dantzig 4 2 Jan.'37	Warschau 4½ 18 Dec.'37
Helsingfors 4 3 Dec.'34	Zwits. Nat. Bk. 1½ 25 Nov.'36
Kopenhagen 3½ 22 Febr.'39	

1) 1½% bankwissels i.z. verk. Belgische prod. in het buitenland.
OPEN MARKT.

	1939				1938	1937	1914
	15 Juli	10/15 Juli	3/8 Juli	26 Juni/1 Juli	11/16 Juli	12/17 Juli	20/24 Juli
Amsterdam Partic. disc. Prolong.	1/2	1/2-3/4	1/2-11/16	1/2	1/4	1/4	3/4-43/4
Londen Daggeld ... Partic. disc.	1/2-1	1/2-1	1/2-1	1/2-1	1/2-1	1/2-1	1/2-1
Berlijn Daggeld	25/32-13/16	25/32-13/16	13/16-7/8	11/16-7/8	17/32-9/16	17/32-9/16	9/16-3/4
New York Daggeld i) Partic. disc.	1	1	1	1	1	1	3/16

1) Koers van 14 Juli en daaraan voorafgaande weken t/m. Vrijdag.

WISSELKOERSEN.

KOERSEN IN NEDERLAND.

Data	New York *)	Londen *)	Berlijn *)	Parijs *)	Brussel *)	Batavia 1)
11 Juli 1939	1.88½	8.82	75.62½	4.99½	32.01½	100½
12 " 1939	1.88½	8.81½	75.56	4.99	32.01	100½
13 " 1939	1.88½	8.81	75.50	4.98½	31.98½	100½
14 " 1939	1.88	8.80½	75.47½	4.98½	31.96	100½
15 " 1939	1.87½	8.79½	75.42½	4.98	31.92½	100½
17 " 1939	1.87½	8.78½	75.32½	4.97½	31.89	100½
Laagste d.w.1)	1.87½	8.77½	75.22½	4.96½	31.83	100
Hoogste d.w.1)	1.88½	8.82½	75.62½	4.99½	32.04	100½
Muntpariteit	1.469	12.1071	59.263	9.747	24.906	100

Data	Zwitserland *)	Praag 1)	Boekarest 1)	Milaan **)	Madrid **)
11 Juli 1939	42.49	—	—	—	—
12 " 1939	42.46½	—	—	—	—
13 " 1939	42.47	—	—	—	—
14 " 1939	42.42½	—	—	—	—
15 " 1939	42.37½	—	—	—	—
17 " 1939	42.33	—	—	—	—
Laagste d.w.1)	42.25	—	—	9.92½	—
Hoogste d.w.1)	42.50	—	1.40	9.95	—
Muntpariteit	48.003	7.371	1.488	13.094	48.52

Data	Stockholm *)	Kopenhagen *)	Oslo *)	Helsingfors *)	Buenos Aires 1)	Montreal 1)
11 Juli 1939	45.45	39.37½	44.32½	3.89	43½	1.87½
12 " 1939	45.45	39.37½	44.32½	3.89	43½	1.87½
13 " 1939	45.40	39.35	44.27½	3.88	43½	1.87½
14 " 1939	45.37½	39.32½	44.27½	3.88	43½	1.87½
15 " 1939	45.35	39.30	44.25	3.87	43½	1.87½
17 " 1939	45.27½	39.22½	44.15	3.87	43½	1.87½
Laagste d.w.1)	45.20	39.15	44.05	3.84	43	1.87
Hoogste d.w.1)	45.47½	39.40	44.35	3.92	44	1.88½
Muntpariteit	66.671	66.671	66.671	6.266	95½	2.1878

*) Notering te Amsterdam. **) Not. te Rotterdam. 1) Part. opgave.

In 't 1ste of 2de No. van iedere maand komen een overzicht voor van een aantal niet wekelijks opgenomen wisselkoersen.

KOERSEN TE NEW YORK. (Cable).

Data	Londen (\$ per £)	Parijs (\$ p. 100 fr.)	Berlijn (\$ p. 100 Mk.)	Amsterdam (\$ p. 100 gld.)
11 Juli 1939	4.68½	2.64½	40,13	53,09
12 " 1939	4,68½	2,65	40,13	53,10½
13 " 1939	4,68½	2,65	40,13	53,22
14 " 1939	4,68½	2,65	40,13	53,21
15 " 1939	—	—	—	—
17 " 1939	4,68½	2,64½	40,13	53,36
18 Juli 1938	4,92½	2,76½	40,17½	55,01
Muntpariteit..	4,86	3,90½	23,81½	40½

KOERSEN TE LONDEN.

Plaatsen en Landen	Noteerings-eenheden	1 Juli 1939	8 Juli 1939	10 Juli 1939 Laagste	15 Juli 1939 Hoogste	15 Juli 1939
Alexandrië..	Piast. p. £	97 1/2	97 1/2	97 1/2	97 1/2	97 1/2
Athene	Dr. p. £	547 1/2	547 1/2	540	555	547 1/2
Bangkok...	Sh. p. tical	1/10 1/8	1/10 1/8	1/10 1/8	1/10 1/8	1/10 1/8
Budapest ..	Pen. p. £	24	24	23 3/4	24 1/4	24
Buenos Aires	p. peso p. £	20.17 1/2	20.19 1/2	20.17	20.31	20.25 1/2
Calcutta	Sh. p. rup.	1/5 29/32	1/5 29/32	1/5 7/8	1/5 15/16	1/5 29/32
Hongkong ..	Sh. p. \$	1/2 19/16	1/2 19/16	1/2 19/16	1/2 19/16	1/2 19/16
Istanbul ..	Piast. p. £	583	583	583	583	583
Kobe	Sh. p. yen	1/2	1/2	1/1 15/16	2 1/8	1/2
Lissabon....	Escu. p. £	110 1/4	110 1/4	110	110 3/4	110 3/16
Montevideo .	d. per £	18	18	17 3/4	18 3/4	18 1/2
Montreal ..	\$ per £	4.69 1/2	4.69 1/2	4.68 3/4	4.69 1/2	4.68 1/2
Rio d. Janeiro	d. per Mil.	2 3/8	2 3/8	2 3/8	2 3/8	2 3/8
Shanghai ..	d. p. \$	6 3/4	6 3/4	6	7 1/4	6 3/4
Singapore ..	Sh. p. \$	2/3 1/8	2/4 1/8	2/4	2/4 1/4	2/4 1/8
Valparaiso *)	\$ per £	117	117	117	117	117
Warschau ..	Zl. p. £	24 3/4	24 3/4	24 3/4	25 1/4	24 3/4

1) Offic. not. 15 laten, gem. not., welke imp. hebben te betalen 15 Nov. 1938 17.13. *) 90 dg. Vanaf 13 Dec. 1937 laatste „export” noteering.

ZILVERPRIJS

Londen 1) N. York 2)	
11 Juli 1939..	16 3/4
12 „ 1939..	16 3/8
13 „ 1939..	16 1/8
14 „ 1939..	16 1/4
15 „ 1939..	16 3/4
17 „ 1939..	16 3/4
18 Juli 1938..	19 1/16
27 Juli 1914..	24 1/16

GOUDPRIJS

A'dam 3)	Londen 4)
11 Juli 1939..	2125
12 „ 1939..	2125
13 „ 1939..	2125
14 „ 1939..	2125
15 „ 1939..	2125
17 „ 1939..	2120
18 Juli 1938..	2055
27 Juli 1914..	1648

1) in pence p. oz. stand. 2) Foreign silver in \$c. p. oz. fine. 3) In gulden per Kg. 1000/1000. 4) in sh. p. oz. fine.

STAND VAN 's RIJKS KAS.

Vorderingen.	7 Juli 1939	15 Juli 1939
Saldo van 's Rijks Schatkist bij De Nederlandsche Bank	f 38.775.139,55	f 38.355.422,64
Saldo b. d. Bank voor Ned. Gemeenten	„ 1.604.859,62	„ 295.244,21
Voorschotten op ultimo Mei 1939 a/d. gemeent. verstr. op a. haar uit te keeren hoofds. der pers. bel., aand. in de hoofds. der grondbel. en der gem. fondsb. alsmede op de belastingen en op de vermogensbelasting	—	—
Voorschotten aan Ned.-Indië	„ 45.155.011,19	„ 45.640.631,50
Idem aan Suriname	„ 10.570.825,11	„ 10.567.577,07
Kasvord. weg. creditverstr. a/h. buitenl. Daggeldleeningen tegen onderpand ..	„ 97.697.230,52	„ 96.442.795,31
Saldo der postrek. v. Rijkscomptabelen Vord. op het Alg. Burg. Pensioenf. 1) ...	„ 39.143.582,46	„ 42.409.515,88
Vord. op andere Staatsbedrijven 1)	„ 14.774.594,17	„ 13.153.947,61

Verplichtingen

Voorschot door De Ned. Bank ingev. art. 16 van haar octrool verstrekt	—	—
Schatkistbiljetten in omloop	f 155.402.000,—	f 155.341.000,—
Schatkistpromessen in omloop	„ 64.000.000,—	„ 64.000.000,—
Zilverbons in omloop	„ 1.070.737,50	„ 1.070.675,50
Schuld op ultimo Mei 1939 a/d. gem. weg. a. h. uit te keeren hoofds. d. pers. bel., aand. i. d. hoofds. d. grondb. e. d. gem. fondsb. alsmede op de bel. en op de vermogensbelasting ..	„ 8.474.998,62	„ 5.529.175,05
Schuld aan Curaçao 1)	„ 1.917.835,33	„ 1.746.911,32
Schuld aan het Alg. Burg. Pensioenf. 1) ..	„ 6.254.721,67	„ 6.284.080,65
Id. a. h. Staatsbedr. der P. T. en T. 1) ..	„ 198.950.388,77	„ 189.003.019,34
Id. aan andere Staatsbedrijven 1)	„ 13.500.000,—	„ 13.500.000,—
Id. aan diverse instellingen 1)	„ 334.342.551,33	„ 336.329.221,83

NEDERLANDSCH-INDISCHE VLOTTENDE SCHULD.

	8 Juli 1939	15 Juli 1939
Vorderingen: 1)		
Saldo Javasche Bank	—	f 1.116.000,—
Saldo b. d. Postchèque- en Girodienst	f 296.000,—	„ 160.000,—
Verplichtingen:		
Voorschot 's Rijks kas e. a. Rijksinstell.	„ 45.159.000,—	„ 45.641.000,—
Schatkistpromessen in omloop	„ 33.000.000,—	„ 33.000.000,—
Schatkistbiljetten in omloop	—	—
Schuld a. d. Indische Pensioenfondsen	„ 20.000.000,—	„ 20.000.000,—
Schuld aan het Ned.-Ind. Muntfonds.	„ 1.475.000,—	„ 1.475.000,—
Idem aan de Ned.-Ind. Postspaarbank.	„ 946.000,—	„ 1.116.000,—
Belegde kasmiddelen Zelfbesturen ..	„ 995.000,—	„ 995.000,—
Voorschot van de Javasche Bank	„ 3.103.000,—	—

SURINAAMSCH-INDISCHE VLOTTENDE SCHULD.

Data	Metaal	Circulatie	Andere opeischb. schulden	Discont.	Div. rekeningen 1)
10 Juni 1939..	796	1.215	653	527	1.307
3 „ 1939..	790	1.235	730	517	1.321
27 Mei 1939..	819	1.232	637	516	1.283
20 „ 1939..	820	1.121	661	516	1.299
13 „ 1939..	811	1.130	730	526	1.317
1 Juli 1914..	645	1.100	560	735	396

1) Sluftp. der activa.

NEDERLANDSCHE BANK.

Verkorte Balans op 17 Juli 1939.

Activa.		
Binnenl. Wis-sels, Prom., enz. in disc.	{ Hfdbk. f 8.659.055,69 Bijbnk. „ 907.539,13 Ag.sch. „ 843.849,40	f 10.410.444,22
Papier o. h. Buitenl.	f 2.250.000,—	
Af: Verkocht maar voor de bnk. nog niet afgel.	—	2.250.000,—
Beleeningen incl. vrsch. in rek.-crt. op onderp.	{ Hfdbk. f 191.376.840,96 1) Bijbnk. „ 4.674.586,69 Ag.sch. „ 25.905.546,44	f 221.956.974,09
Op Effecten enz. ..	f 221.069.431,11 1)	
Op Goederen en Ceel.	„ 887.542,98	221.956.974,09 1)
Voorschott. a. h. Rijk.	—	—
Munt, Goud	f 106.597.555,—	
Muntmat., Goud ..	„ 1.022.859.846,26	
	f 1.129.457.401,26	
Munt, Zilver, enz. ..	„ 22.627.870,31	
Muntmat., Zilver. ..	—	1.152.085.271,57
Belegging van kapitaal, reserves en pensioenfondsen	—	43.625.150,90
Gebouwen en Meub. der Bank	—	4.580.000,—
Diverse rekeningen	—	12.380.655,66
Staat d. Nederl. (Wet v. 27, 5/32, S. No. 221)	—	7.629.955,16
		f 1.455.218.451,60

Passiva.

Kapitaal	f 20.000.000,—
Reservefondsen	„ 4.277.243,54
Bijzondere reserve	„ 7.756.940,37
Pensioenfondsen	„ 11.944.600,12
Bankbiljetten in omloop	„ 1.013.916.135,—
Bankassigatiën in omloop	„ 24.853,53
Rek.-Cour. { Het Rijk f 39.007.206,15 saldos: { Anderen „ 354.950.511,67	„ 393.957.717,82
Diverse rekeningen	„ 3.340.961,22
	f 1.455.218.451,60

Beschikbaar metaalsaldo	f 588.833.065,32
Minder bedrag aan bankbiljetten in omloop dan waartoe de bank gerechtigd is	„ 1.472.082.660,—
Schatkistpapier, rechtstreeks bij de Bank ondergebracht	—

1) Waarvan aan Nederlandsch-Indië (Wet van 15 Maart 1933, Staatsblad No. 99)

Voornaamste posten in duizenden gulden.

Data	Goud	Circulatie	Andere opeischb. schulden	Beschikb. Metaal-saldo	Dek-kings-perc.
17 Juli '39	106598	1.022.860	1013.916	393.982	588.833
10 „ '39	106608	1.022.890	1025.032	381.946	588.165
25 Juli '14	65.703	96.410	310.437	6.198	43.521

Data	Totaal bedrag discontos	Schatkist-promessen rechtstreeks	Beleeningen	Papier op het buitenl.	Diverse rekeningen 1)
17 Juli 1939	10.410	—	221.957	2.250	12.381
10 „ 1939	10.073	—	222.680	2.250	12.213
25 Juli 1914	67.947	—	61.686	20.188	509

1) Onder de activa.

JAVASCHE BANK.

Data	Goud	Zilver	Circulatie	Andere opeischb. schulden	Beschikb. metaal-saldo
15 Juli '39 1)	135.680	—	204.420	61.580	29.280
8 „ '39 2)	136.110	—	206.250	63.870	28.062
10 Juni 1939	116.886	17.879	201.114	71.198	25.840
3 „ 1939	116.886	18.836	197.836	74.582	26.754
25 Juli 1914	22.057	31.907	110.172	12.634	4.842

Data	Wissels, buiten N.-Ind. betaalt.	Dis-conto's	Beleeningen	Diverse rekeningen 1)	Dek-kings-percentage
15 Juli '39 2)	13.710	70.500	—	58.330	51
8 „ '39 2)	12.640	76.120	—	57.390	50
10 Juni 1939	13.591	14.776	46.774	61.638	49
3 „ 1939	13.811	14.415	49.075	57.506	50
25 Juli 1914	6.395	7.259	75.541	2.228	44

1) Sluftp. activa. 2) Cijfers telegrafisch ontvangen.